

M I L E S C I A N A

REVISTĂ DE PROMOVARE A CULTURII VASLUIENE

DIN SUMAR:

Reabilitarea obiectivității/ Theodor Codreanu/3
Autodafe/Ioan Baban/4
Numere în labirint/ Theodor Codreanu /5
Un maestru al lui Nicolae Breban/ Theodor Codreanu/6
Răsturnat paharul/Ion Gheorghe Pricop/9
Hrănit din azima disperării/Marian Costandache/10
Să fi știut/Cassian Maria Spiridon/11
Trandafirii/ Daniel Grosu/12
In memoriam - Ion Enache/15
Leul obosit/Teodor Pracsu/15
Clipa ca permanență de Teodor Pracsu/Gruia Novac/17
Un spirit mariorescian/Daniel Dragomirescu/20
Sub semnul valorilor spirituale care ne reprezintă/ preot, Cornel Paiu/22
Capăt de eternitate / Gând/Ion Baban/24
Caligramele destinului de Ion Gheorghe Pricop/Cristian Livescu/25
La adânc, ... în dor / N-am habar / Ploi te-nchid/ Ion Gheorghe Pricop/25
Prin câmpul prădat / Numai noaptea / Ion Gheorghe Pricop / 26
Încă ne întâlnim / Ioan Baban/27
Poesis/Viorela Codreanu Tiron/28
Poesis/Viorica Ispir/29
Cristian Simionescu, poet al tăcerilor/ Gruia Novac/30
O globtrotieră trăsniță și cartea ei identitară/Gruia Novac/32
Dubla infatuare/Viorica Ispir/34
Remember: Alexandru Poamă/Liliana Moga/35
Fluxul conștiinței/Ioan Holban/35
“Luceafărul” eminescian o interpretare mitocritică/Marian Constandache/38
Lecție/Ioan Baban/40
16 martie 2007 – Jubileu Constantin Brâncuși/41
Convorbiri Literare/Mihaela Ochianu/42
Orice comunitate trebuie să aibă un teatru. Să-l ceară!/Otilia Tunaru/46

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor șef: prof. Elena Poamă

Redactor șef adj.: Andriana Bojian

Tehnoredactare: Luminița Șerban

Coperta: Ionuț Tudor

Culegere computerizată: Andriana Bojian

REABILITAREA OBIECTIVITĂȚII

Diferența dintre canonul modernității și cel al postmodernității stă în atitudinea față de *obiectivitate*. Modernii au venit din secolul al XIX-lea cu optimismul pozitivist și scientist al *cunoașterii*, sub semnul progresului, încât acest optimism s-a extins și asupra criticii și istoriei literare. Însă după istovirea metafizicii și după apariția relativismului einsteinian, s-a trecut la cealaltă extremă, a neîncrederii în posibilitatea accesului la *adevăr*. „Subiectivitatea” cunoașterii s-a insinuat, aparent, și-n științele „exacte” o dată cu celebrele *relații de incertitudine* ale lui Heisenberg. Postmodernismul a abandonat totalmente conceptul de *adevăr*, cu atât mai mult în ceea ce privește istoria, literatura și celelalte arte. Nu există *adevăr istoric*, ci doar *narațiuni* istorice diferite, pe aceeași temă, de la individ la individ, de la grup social sau etnic la altul. Așadar, să nu ne mire faptul că în critica și istoria literară predomină fragmentarismul impresionist, aleatoriu, în care elogiul sau negația violentă primează în fața unor cronici și studii analitice serioase, temeinice. Chiar intelectualii de prestigiu cad în asemenea capcană, căci eliminarea noțiunii de *valoare* lasă loc invaziei nonvalorilor, dat fiind că totul e relativ ca bun de *consum*. Adrian Marino observa că încă din perioada mai fastă a modernismului în cultura noastră nu s-a putut impune o direcție a *criticii cu sistem*, când în culturile mature din Europa străluceau marile construcții, de la structuralism și semiotică până la poetica elementelor lui G. Baston Bachelard sau gramatologia lui Jacques Derrida. Asemenea edificii culturale au fost rarissime în literatura românească: doar încercările unor Mihail Dragomirescu, T. Vianu, Adrian Marino (cu *ideocritica*) sau Edgar Papu (cu *ontologia stilurilor*). Nici *critica totală* interbelică a lui G. Ibrăileanu, Mihai Ralea și G. Călinescu n-a avut suficient ecou comparativ cu critica

impresionistă, care, cel puțin, năzuia în depistarea și impunerea *valorilor*. Încât a fost mană cerească să asistăm la prăbușirea postmodernă a marilor sisteme în mai toate domeniile culturii. Se poate spune că nici o cultură din Est n-a fost mai bine pregătită pentru a îmbrățișa cu ferveare *canonul* postmodernist.

Cei care au rămas cu nostalgia construcțiilor temeinice constată că spiritualitatea românească suferă de un „complex al juvenilității”, sesizat încă de Eminescu și de Caragiale. G. Călinescu constata că, în vreme ce poporul român este *vechi*, elitele lui rămân *nematurizate*. Impresia a rămas intactă și la un romancier de talia lui Nicolae Breban. El observa, recent, o adevărată obsesie a criticului român de a descoperi talente și a le impune, pretimpuriu, cu orice preț. Îndemnul ar fi rămas de la Maiorescu, a cărui glorie de a-l fi descoperit pe Eminescu primează în fața operei maioreștiene. Așa se face că scriitorul român suferă și el de două tare: *precocitatea* și *talentul*. „Or, talentul – crede Nicolae Breban –, după modesta noastră opinie, nu e decât o formă a abilității intelectuale, de tip mimetic”. (*Fr. Nietzsche. Maxime comentate*, Ed. Fundația Culturală „Idea Europeană”, București, 2004, p. 24). Dar tocmai această abilitate mimetică face gloria canonului postmodernist, care pariază pe *simulacru* și *parodie*. De fapt, ne ciocnim de vechea polemică a lui Caragiale care opunea *stilul manierei*, cel dintâi fiind singurul semn al talentului veritabil. Așadar, nu talentul este vinovat de provizoratul literaturii și criticii literare românești, ci proasta lui întrebuintare „subiectivă”, în numele narcisismelor de grup, încât, cum spune același Nicolae Breban, „obiectivitatea” e confundată cu „judecata de grup”.

În definitiv, eliminarea conceptului de *obiectivitate* din critica literară și din literatură, chiar, condamnă cultura noastră la *nematurizare*. Mă refer la partea ei „majoritară”, care domină, la un moment dat, viața literară, fiindcă marii creatori rămân niște singuratici, „riscând” ratarea succesului și a modei. Susțin de mulți ani că *obiectivitatea* este piatra de încercare a creației de cultură. Și trebuie luat în calcul paradoxul că drumul spre *obiectivitate* în cultură vine din puterea *subiectivității*. Altfel spus, cei care susțin primatul subiectivității în creația culturală nu sunt suficient de *subiectivi* pentru a scăpa de capcanele mimetismului. Acest paradox al echilibrării antitezelor nu poate lipsi nici din critica literară. A pretinde că faci critică literară doar din „impresii” și „talent” înseamnă a te condamna să scrii conjunctural, în funcție de simpatii și idiosincrasii.

T. Maiorescu a intuit că forța geniului eminescian stă în *impersonalitatea* poetului, termenul fiind alt nume dat obiectivității. El însuși s-a străduit să introducă *impersonalitatea* în critica literară, deși polemicile sale au fost

moștenite ca argument pentru subiectivismul impresionist de mai târziu. Din acest punct de vedere, adevărații moștenitori al maioreșcianismului au fost fondatorii *criticii totale*, menționați deja. Astăzi, în efortul de a depăși fragmentarismul, subiectivismul și improvizația, o critică obiectivă nu mai e posibilă fără o *hermeneutică* în stare să treacă prin *multidisciplinaritatea* și *interdisciplinaritatea* produse de modernitate, pentru a atinge stadiul *transdisciplinarității*, care se constituie ca noua paradigmă a *transmodernității* spre care pășim. Iată de ce e necesară reabilitarea conceptului de *valoare* și ieșirea din actuala civilizație a *kitsch*-ului. În locul șandramalelor de bălci, atrăgea atenția încă I. L. Caragiale, e vremea să ridicăm construcții trainice, care să nu fie dărmate a doua zi de la isprăvirea amuzamentului. Or, literatura română, din fericire, are asemenea edificii solide. Mai trebuie să le observe și critica literară și să le impună prin construcții critice pe măsura acestora.

Theodor CODREANU

AUTODAFE

Ioan Baban

Nu știu dacă povestea-i cu martori oculari...
nu s-a descoperit niciunde și nicicând
cum într-o țară cu orașe mari
ardeau bibliotecile pe rând...

ardeau în noapte cărți pe magistrale
ori pe străduțe mici și-ntunecate
și limbi de flăcări, ruguri rituale
se-ngemănau în mistica cetate...

în foc se mistuiau mulțimi de gânduri,
idei mărețe se topeau pe jar,
scânteii nenumărate, rânduri, rânduri,
se ridicau în haosul primar...

spectacol grandios era azi - noapte,
mormane de volume se prefăceau în scrum,
mii de cuvinte se-ntrebau în șoapte
cum să-și croiască prin văpaie drum...

murea trecutu-n paginile arse,
memoria mulțimii încet se-ntuneca,
se tânguiau tratate cu fețele întoarse
iar nepuțința lumii hohotea...

se potolea încet cumplitul foc
și se stingeau pe zare palide lumini
iar cei rămași în spațiul echivoc
erau tot mai mirați și mai străini...

NUMERE ÎN LABIRINT

Predoslovie

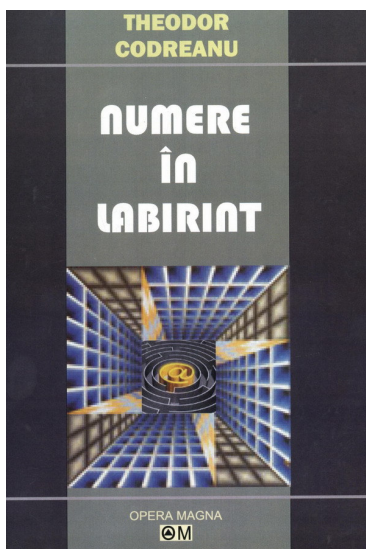
Cartea de față e concepută, fatalmente, în mai multe volume, care adună însemnările autorului începând cu luna iulie 1964, adică de la vârsta de 19 ani încoace, acea vârstă încă a naivității politice și culturale. Generația mea a fost crescută în sfera proletcultismului prosovietizant și a trecut prin credința că socialismul constituie calea mântuirii popoarelor.

Încă din ultima clasă de liceu (la Complexul Școlar Bârlad, azi Liceul "M. Eminescu"), mi-a venit ideea să țin nu atât un jurnal cât o consemnare ideatică a existenței mele, sub titlul modest Însemnări.. Notațiile din primele două caiete s-au pierdut în nu știu care împrejurări. De la caietul al 3-lea am început să numerotez fiecare însemnare, iar procedeul mi s-a părut "stimulativ" și l-am conservat de-a lungul următoarelor 59 de caiete, câte s-au adunat după mai bine de patruzeci de ani, când mă apropii de cea de a 15-a mie a însemnărilor. De aceea i-am zis Note în labirint, fiecare notă constituind un scurt popas în labirintul traseu al existenței, o "cuantă" menită să fie totodată "undă" a continuității unei vieți spirituale. Acest op e oglinda formării unui intelectual român din a doua jumătate a secolului al XX-lea. Însemnările sunt notații sporadice, unele hiperconcentrate, altele extinse, care s-au produs mai cu seamă în perioadele când nu eram antrenat în scrierea unor cărți. Cu alte cuvinte, sunt gânduri ale discontinuității, de "concediu", ca să zic așa. Din ele, s-a desprins o antologie, pe care o consider reprezentativă în istoria mea spirituală, intitulată Fragmentele lui Lamparia, carte tipărită abia în 2002, după o aventură îndelungată. Aici, însă, e labirintul întreg, deși, probabil "diluât", dar singurul care poate da seama de călătoria inițiată

din patru decenii de viață închinată culturii românești. Cartea ar putea fi cu atât mai revelatoare, cu cât nu m-a ispitit niciodată gândul de a-mi scrie memoriile.

Am păstrat numerotarea dintr-o superstiție, să zicem, ca pe un fir al Ariadnei, fir pe care, desigur, într-o bună zi, îl va tăia a treia zeiță a destinului – Atropos. Fiecare număr devine un popas în labirint, concentrând o reacție sau o experiență de viață, un gând sau o impresie de lectură. Prin fragmentarism, scrierea ține de postmodernitate, dar opțiunea autorului este una transmodernă, ținând adesea o contestare kynică a tuturor conformismelor. Antisistemic prin formă, cartea s-ar putea să cuprindă un întreg sistem de gândire cu mize multiple, labirintice, trecând prin multidisciplinaritate, interdisciplinaritate și pășind finalmente, în transdisciplinaritate, în sensul ethosului transmodern al lui Ștefan Lupașcu și al lui Basarab Nicolescu. De aceea, labirintul lui Lamparia nu mai este cel clasic, din care Dedalus, Icar sau Teseu au putut ieși, fiecare cu mijloace proprii. În labirint, firul Ariadnei e amăgitor, ca și aripile de ceară. Labirintul e condiția umană, cu tot cu moarte. Fiecare își proiectează o evadare, pe care o crede cea mai bună: unii prin artă, alții prin eroism, unii prin martiriu, unii prin crimă și războaie, alții prin ascetism și meditație, unii prin bogăție, alții prin iubire sau prin credință. Și așa la nesfârșit. Labirintul este universul sau multiversul. Adică este creația lui Dumnezeu, dar totdeauna "desăvârșită", iar dacă nu - mutilată cu mâna omului. Labirintul se desăvârșește cu moartea fizică și nu poate fi învins decât prin înviere.

Theodor CODREANU

UN MAESTRU AL LUI NICOLAE BREBAN

de Theodor CODREANU

Descopăr frapante similitudini între Nicolae Breban și Milan Kundera și asta nu doar fiindcă au trăit în regimuri identice. Amândoi au același maestru în filosofie: Friedrich Nietzsche. Ba sunt marcați de mituri asemănătoare, precum Don Juan, Romeo și Tristan. Nu s-au copiat unul pe altul. Ce-i drept, stilurile lor, cum e și firesc, diferă decisiv: unul e labirintic și „baroc”, celălalt are o lapidaritate muzicală amplificată simfonic. Critica literară, atentă la mode, nu prea a știut unde să-i „așeze”, asimilându-i fie modernismului, fie postmodernismului.

În orice caz, nu există până azi un studiu serios despre opera lui Nicolae Breban, ci doar reacții impresioniste (exceptând unele capitole din istorii literare semnate de Eugen Simion, Marian Popa, Ion Rotaru ș. a.), unele amicale, altele ostile, după cum au bătut vânturile. Oricum, critica a simțit că ne aflăm în fața unuia dintre cei mai de seamă prozatori români și europeni ai contemporaneității. Ceea ce lipsește încă e demonstrația situării la o asemenea cotă. Momentul paradigmei culturale în vogă e potrivit, din acest punct de vedere, fiindcă *valoarea*, *profunzimea* etc. sunt concepte eliminate din limbajul criticii postmoderniste. Există, altminteri, controverse și-n ceea ce privește apartenența lui Nicolae Breban la una dintre direcțiile majore ale contemporaneității. S-a spus despre el că este un neomodernist care nu respinge tradiția și chiar un precursor al postmodernismului, cu atât mai mult cu cât nu agreează excesele avangardei. Observații pertinente câtă vreme nu ieșim din nivelul „complexelor de cultură”. Numai că și aici amestecul de *isme* dă impresia unui eclectism care complică fără a limpezi apele, în vreme ce autorul are deja cristalizată o viziune personală, inconfundabilă stilistic și ideatic.

Pentru a depăși asemenea provizorat, mi se pare că nu-i suficient să-i citești doar romanele (și apoi sunt puțini criticii care au avut răbdarea reluării lecturii la toate cărțile lui Nicolae Breban), ci și scrierile ce par de plan secund. Eseurile, de exemplu, și convorbirile din *Confesiuni violente* (1994) sau din *O utopie tangibilă* (1994) devin obligatorii pentru o perspectivă integratoare a romanelor. S-a spus despre Nicolae Breban că este un „eseist amator” (Alex. Ștefănescu, 2000). Probabil, dar un amator de talia lui Nicolae Breban poate fi mai interesant decât un „profesionist”. Mărturie stă cel din urmă produs al său în materie, cu atât mai mult cu cât se manifestă pe tărâmul filosofiei. Mă gândesc la incitanta lui carte *Fr. Nietzsche. Maxime comentate* (Editura Fundației Culturale „Ideea Europeană”, București, 2004, cu o postfață de Ion Ianoși). A simțit oare d-l Breban nevoia să aibă girul unui specialist în filosofie spre a contracara eventuale etichetări ca *amator* sau *diletant* ? Totuși, postfața nu ne lămurește suficient asupra nivelului confruntării filosofice a lui Nicolae Breban cu unul dintre cei mai controversați și mai vii gânditori moderni. Deși Ion Ianoși e un bun cunoscător al lui Nietzsche, postfața e destul de convențională. Remarcă, însă, seriozitatea demersului, profunda cunoaștere, în original, a operei lui Nietzsche, calitatea comentariilor, cu nimic mai prejos decât a filosofilor de meserie. În plus, cel avizat asupra operei românești a lui Nicolae Breban va putea descoperi în această carte principala cheie hermeneutică de înțelegere a întregii opere brebaniene. Pe teren românesc, lectura nietzscheană a lui Nicolae Breban este una dintre cele mai scilpitoare și mai îndrăznețe. Și nu e de mirare, fiindcă gândirea lui Nietzsche (alături de geniul lui Dostoievski) i-a fecundat de timpuriu narațiunea romanescă. Aidoma lui Kundera, d-l Breban face parte din

categoria romancierilor-filosofi, despre care vorbea Albert Camus și care sunt *contrariul romancierilor cu teză*.

Simțind nevoia să vorbească nu numai în numele său, ci și al timpului, Nicolae Breban poate să-și imagineze că este modernist sau postmodernist, dar la fiecare pas constată discrepanțe între el și asemenea paradigme culturale și literare, ceea ce-i în măsură să ne pună pe gânduri. Comparativ cu *modernistul* Camil Petrescu, bunăoară, parior pe *autenticitate*, pornind de la Nietzsche și trecând prin Cioran, trebuie să admită că suntem „blestemați a fi inautentici”, ceea ce l-ar plasa în postmodernism. În atare punct, se spulberă și conceptul de *adevăr*, acesta slujind mai degrabă diavolului, „adică interesului nostru momentan, un interes ca un monstru cu multiple fețe” (p. 9). Totuși, nu urmează ispita postmodernistă a inexistenței adevărului, fiindcă, în ton cu maestrul său, admite existența *celuilalt adevăr*, care nu ne servește, *singurul real* (p. 10). Sau poate că abia acesta ne servește, după spusa lui Eminescu.

Pe Nietzsche îl prețuiește pentru că a redat *unitatea ființei* europene, redescoperind unitatea ființei grecești, dimensionată până la contemporanii săi doar sub semnul *apolinicului*, cu ignorarea *dionisiacului*. S-a pus, astfel, capăt tradiționalei schizofrenii europene insinuată în metafizică prin ruptura dintre *spiritual* și *material*. Numai că modernii și postmodernii au perpetuat-o, ultimii golind totalmente ființa de *sacru*. Altfel spus, Nietzsche nu slujește postmodernitatea decât *falsificat*, la rându-i, prin absolutizarea *dionisiacului ca profan*, ceea ce este o gravă mutilare a gândirii filosofului german. Asta înseamnă că fiind un adversar al modernismului (ca „reacționar”), Nietzsche era, *avant la lettre*, unul și mai decis al postmodernității.

Un comentariu de finețe este cel prilejuit de reflecția despre *caracter*. Nicolae Breban o coroborează cu sintagma-cheie a filosofiei lui Nietzsche – *eterna reîntoarcere a identicului*. Iat-o în traducerea prozatorului: „Cine are caracter

are în viață o trăire-tip, ce revine mereu”. Textul a fost folosit de Nicolae Breban ca moto la romanul *În absența stăpânilor. Eterna reîntoarcere* nu este a *simulacrelor* postmoderniste și nici *devenirea într-o devenire*, cum a înclinat s-o interpreteze Noica atunci când și-a exprimat inaderența la dialectica rotirii oarbe. Aici, Nietzsche se-ntâlnea cu *încercarea* eminesciană și nu e deloc întâmplător că poetul nostru găsea în *caracter* centrul gravitațional al ființei umane. Din păcate, Nicolae Breban nu se arată (decât accidental) prea avertizat asupra frapantelor întâlniri dintre Eminescu și Nietzsche (așa cum, de pildă, i se revelează Svetlanei Paleologu-Matta în *Jurnal hermeneutic*, 1997). Astfel, Nicolae Breban ilustrează cazul straniu al unui eminescianism abscons (dar cu atât mai consistent), la care ajunge printr-un intermediar german de prim rang. Dar oare Eminescu însuși nu s-a descoperit pe sine prin cultura germană, îndeobște prin geniul lui Schopenhauer, care, grăitor fapt, a fost și maestrul tinereții lui Nietzsche?

Trăirea-tip, rotatorie, ca *amor fati*, este, la Eminescu, *încercarea*, care este *arheală*. Dacă la Schopenhauer se ipostaziază, negativ-ontologic, în *voința oarbă*, la Nietzsche se *pozitivează* în *voința de putere*, iar la Eminescu în *dor nemărginit*. Voința de putere, denaturată flagrant de răii interpreți ai lui Nietzsche, este „cel mai spiritual instinct”, acela al *creației*, la care se ridică „supraomul”, „un copil etern”, un „caracter” capabil să-și asume *destinul*. Nicolae Breban observă că *destinul* nietzschean este altceva decât cel al anticilor, care se manifestă ca *moira*, *fatum*, *soartă* „aruncată de Parce în leagăn nou-născutului și pe care acesta trebuie s-o îndure și s-o târască după el o viață, soartă de care nu scapă nici zeii!” (p. 70). Pentru Nietzsche, destinul e ceva de cucerit, iar nu un *dat*. Și îl cucerește numai omul de *caracter*. Interesantă e coroborarea celor două forme de destin cu *vanitatea* și cu *orgoliul*. Vanitosul se supune destinului, pe când orgoliosul și-l asumă. Vanitatea apare la Nietzsche ca oglindă îndreptată de alții spre tine și în care începi s-o

crezi, s-o cauți și să i te supui. În *Câteva păreri*, Caragiale (alt confin cu geniul lui Nietzsche, pe care l-a cunoscut prin intermediul lui C. Rădulescu-Motru) schițează genial portretul celui care *nu are stil*, prizonier fiind al *manierei*, vanitosul prin excelență, neputincios în a crede în sine, devenit sclav al oglinzii celorlalți, lipsit de puterea caracterului. În schimb, spune Nietzsche, orgoliul e creator. În vreme ce vanitosul e om al mulțimii, orgoliosul e „singuratec” (p. 120). În comentariul lui Nicolae Breban: „Pe scurt: vanitatea va genera nesiguranță și megalomanie, agresivitate când e contrazisă de bunul simț – orgoliul poate sta la baza unor creații ample, de înaltă valoare, dar și ca o sursă a nefericirii personale pe care o încearcă, de obicei, cei care construiesc fără să țină seama totdeauna de bunul simț, de opinia curentă sau o anumită tiranie a valorilor acceptate, azi, numită și political correctness”. (p. 119-120).

Totuși, actualizând și extinzând referințele, d-l Breban e înclinat să plece urechea la interpretările curente ale demitizanților de ultim ceas, ajungând să creadă că destinul căruia i se supune ciobanul din *Miorița* ar ține de *fatalism*, de *fatum*-ul celor frustrați de caracter, înrobiți vanității: „Miorița noastră, balada națională, nu vine din aceeași credință?! Și nu numai ea, ci întreaga atenție aproape religioasă cu care e înconjurată nu exprimă tocmai această aplecare a psihologiei românești spre un tip de pasivitate poetică, spre o înțelegere și acceptare fără murmur a incredibilului, a aproape absurdului?!” (p. 70).

Nu, e la mijloc o lectură greșită a *Mioriței*, ca atâtea altele, fie ele „poetice”, ca moleșeală sentimentală, fie ca aceasta, de respingere, oferită de Nicolae Breban și de atâția alții, în ultima vreme, care e la fel de facilă și de nedreaptă. În realitate, cum au intuit Mircea Eliade și N. Steinhardt, ciobanul mioritic e un „singuratec”, un om de *caracter*, puternic, și care-și asumă destinul, nu i se supune. Niște vanitoși, niște bicisnici supuși sunt cei care pun la cale *agresiunea*. Abia dacă ar fi răspuns cu

aceeași armă, ciobanul mioritic ar fi căzut în *fatalism*, în vanitatea celor fără caracter. Altminteri, nu cred că Nietzsche, admirator al grecilor, le-ar fi asimilat *destinul* cu lipsa de caracter. Oedip, căzut în capcanele destinului, are puterea extraordinară de a-și *asuma vina* și de a-și scoate ochii incapabili a fi văzut *adevărul*. Aceasta nu e fatalism, ci biruință. Așa interpretează Milan Kundera, un nietzschean pur-sânge, mitul lui Oedip (în romanul *Insuportabila ușurătate a ființei*), descifrând neputința comunismului din patria lui, precum a deciptat-o, la noi, Constantin Noica în neînțeleasa carte postumă *Rugați-vă pentru fratele Alexandru*. „Mioritic” a devenit un nume de ocară printr-o regretabilă lectură greșită și care tinde să se perpetueze dezolant chiar prin spirite de forță lui Nicolae Breban. Din aceeași pricină Eminescu este văzut de mulți ca „pesimist”, „fatalist”, când, în realitate, a fost *cel mai nobil caracter* pe care l-a dat acest neam (chiar în sensul nietzschean al cuvântului, atât de prețuit de d-l Breban), singurul recunoscut în absolut de ultimul mare cinic european, Emil Cioran, urmaș direct al lui Nietzsche. Dar asemenea inadecvări la spiritul nietzschean sunt accidentale în cartea lui Nicolae Breban, una dintre cele mai vii pe care le-am citit în ultima vreme. Ea îndeamnă nu numai la o relectură a romanelor brebaniene, dar – cel mai important lucru – este o restituire a unui Nietzsche în plenitudinea gândirii lui originare, o gândire de care au abuzat atâtea, deopotrivă demolatori și apologeți. Comentariile prozatorului român, în ansamblul lor, atenționam, sunt direcționate de înțelegerea în spirit nietzschean a conceptului *eterneli reîntoarceri*, care nu e nici modernistă, nici postmodernistă. Și nu e modernistă fiindcă *eterna reîntoarcere* contrazice atât *progresul linear* scientist, cât și pe cel „spiralat” al dialecticii marxiste. Dar dacă aici faptele par limpezi, mai dificilă e delimitarea de filosofia repetiției și a diferenței din postmodernism, cu atât mai mult cu cât aceasta se revendică direct din Nietzsche. *De facto*, *teoria simulacrelor* mutilează „locul geometric” al filosofiei lui

Nietzsche, devenind *eterna ocultare a identicului*, precum se-ntâmplă la Michel Foucault, la Jacques Derrida sau la Gilles Deleuze. *Simulacrele* sunt îndepărtări infinite de *identic* și niciodată *revenirea* acestuia. Filosofii diferenței, oricât de subtili, se sprijină pe înșelătorul enunț al *morții lui Dumnezeu*, uitând că Nietzsche, abandonându-l pe cel creștin, se-ntorcea la unul mai vechi, la Dionysos. Nietzsche îi acuză pe falșii creștini că l-au ucis pe Dumnezeu, îi acuză pe cei *slabi* erijați în „puternici” ai zilei. A ajuns până acolo încât a văzut în Iisus Hristos ca fiind singurul creștin. Finalmente, el îl va identifica pe Dionysos cu Crucificatul, dincolo de rivalitatea lor. În contorsionata lui călătorie, Nietzsche a aruncat mult venin împotriva creștinismului (de care creștinul Nicolae Breban se delimitează în repetate rînduri). Dar anticreștinismul e ultima *mască* purtată de Nietzsche. Nicolae Breban

sesizează că *măștile*, de care postmoderniștii fac atâta caz, nu sunt pentru Nietzsche însuși, cum nu sunt nici pentru Eminescu în *lumea ca teatru*. Nietzsche este singurul care nu are nevoie de măști, chiar și când pare că le poartă. Sau cum îndemna Eminescu în polemica lui cu Maiorescu: „Dacă e vorba pe masca jos, apoi masca jos de la tot și de la toate!” Ca în subterana lui Dostoievski. În cea mai cruntă mizerie umană, *transparența lumii ca lumen*.

Toate acestea mă determină să întrevăd că Nicolae Breban se postează într-o altă paradigmă culturală decât cea la modă, postmodernistă. El nu o poate încă numi, dar nu se simte comod nici în modernism, nici în postmodernism. De fapt, ființează ca artist și gânditor într-un *ethos transdisciplinar* care conduce la o nouă paradigmă culturală – *transmodernismul*.

Theodor Codreanu, Ion Hahârcă, Cătălin Bordeianu

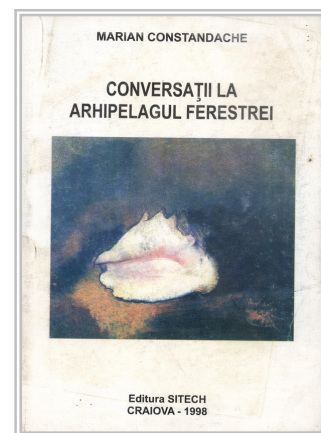
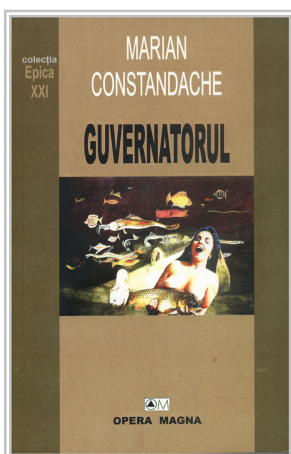
Răsturnat, paharul...

Ion Gheorghe Pricop

No ... mazi
 hoți de parapante... visele mănâncă,
 prins cu ei la masă, în genunchi tu caz
 sub cădere,... valea e așa adâncă,
 de se vede ochiul nopții printre brazi.
 Răsturnat, paharul vars-otrava *iasta*
 Ce usucă dorul ca vântul, ca pasta;
 labe de picioare
 pieptul ți-l
insign,
 capturat de
 drog
 pân' ce,
 frânt, sleit mârțog,
 te dai *căii*
 vraște și plutești benign.

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

MARIAN COSTANDACHE

HRĂNIT DIN AZIMA DISPERĂRII

Poet matur, Marian Costandache edifică un univers liric tangent stilistic la poezia unui Virgil Mazilescu sau Cristian Simionescu, dar cu un accentuat timbru personal.

Împărat al iluziei, ca orice poet, ceremonios cu marile gesturi ale vieții și poeziei, practică o dicție oraculară, cu tente aforistice, adeseori sapențială.

“de prea multă vreme stau cu mâinile mele în mâini și le caut vină,

de atâta întuneric s-a tocit și lama cuțitului

mugurii îmi sparg așternutul rece

suport silniciei cât îndură apusul

de nu ar fi prea târziu pentru frângerea pâinii

ca și cum dacă aș închide cartea s-ar deschide abisul”.

Iubitor al suprarealismului, asistăm, în poemele sale, la avalanșe lirice asemănătoare cu cele prezenta la Ilarie Voronca, dar de natură conceptuală nu prioritar senzorială, ca la cel nominalizat.

În căutarea adevărilor ultime, nu se vrea singur, roagă și întreabă:

Martor să-mi fii (ai vrea?)

când îngerul îmi va smulge din deget cum un inel

boncăluitul de cerb – REVELAȚIA”

Află *Revelația* în țara iluziei, fiind în același timp și un mărturisitor liric al faptelor sale:

“până să fiu mărturisire a toate am cutezat

m-am hrănit din azima disperării

pâine înmulțind pe o alta

mamă născând o viitoare mamă

prin lepădare de lepădare

am cercetat miezul”

Cumulativ, reușește, către finalul cărții, să se esențializeze. El, care suportă “*silniciei câte îndură și asfințitul*”, știe că “*viața salvează viață*” și tot ce mai visează este “*apocalisma să-mi*

dăruiască cea mai frumoasă lecție de pian...” sub apăsarea neiertătoare a timpului, Marian Costandache se simte dator a depune mărturie:

“Și ce fac eu, îmbrac cărțile cu veșmintele tale, mă iert doar cu pâine și febră, vântur plumbul insomniei pe șira spinării, îmi așez trupul în scrânciobul gropii, i-a mai rămas timp doar cât să-mi lucrez pe mâini febra, doar cât să aud clipocind apa la subțiori, doar cât să-mi smulg din trup o venă cum ai scoate o strună din lemnul cântărilor...”

Pierderea adolescenței, a iluziei că se poate, încă se poate împlini orice vis, despică apele: *“Eursita, infirmiera lacului de cormorani, umedă aidoma ierburilor ce însoțesc marile transatlantice își smulse într-o noapte din pântec strigătul de acceptare, care adevări straniei colonii de pacienți pneumatici ieșirea din adolescență...”*

De atunci începu teama, lângă izbăvirea mult visată ceața se repezi și acoperi totul cu solzi. Poate că și tu vei naște cândva dezbrăcată un copil dezbrăcat. Ceea ce am văzut ne-a despărțit pentru totdeauna de ape.”

Nu putem să nu cităm și un fragment pe care Virgil Mazilescu ar fi fost, credem, bucuros să-l fi scris:

“Pentru mine doar vântul este gratis. În așteptare, mereu la pândă printre poeții laureați mestec menta putredă, mă împodobesc cu panglici și clopoței, mănânc beznă, printre cei care pingeluesc sufletul sunt pregătit să urc la cer într-o zi fără frunze, am o pată pe tâmplă și totuși întunericul sosește mereu la aceeași oră.”

Exigent cu propria creație, exclamă: *“dacă ai ști ceea ce păstrez, ai admira ceea ce arunc”*.

Aflat la vârsta când se renunță la iluzii, fără a-și pierde harul, cu o liricitate personalizată, cu un univers în care se vrea singur locuitor, oficiază, oracular-orific:

“Celor care până ieri se închinau răspântiei unde baritonul lunii adăpostea în ferăriile sale eflorescența de o noapte trebuie să le spun că totul nu a fost decât una din marile iluzii prin care Saltimbancul și-a făcut un straniu renume de prestigiator umplând marile săli și ducând la faliment Compania de Vise care singură ar fi trebuit să ne înveselească pentru o seară sângele nordic.

Pentru liniștea publicului plătitor de bilete anunțăm în compensație o cruciadă a afișelor”.

Poet adevărat, Marian Costandache, prin acest volum își asigură un loc distinct între “întârziatii” generației noastre, cu o voce inconfundabilă și o trăire lirică de certă profunzime conceptuală.

Să fi știut

Cassian Maria Spiridon

*orb pe dinafară, dar cât de limpede înlăuntru
când și tăcerea este pângărită
prin fructe căzute în lumenul iertării.
Să-mi fi închipuit drumul de femeie
Sfârșindu-și bocetul lângă trupul meu,
să fi luminat cu peștii veșmintelor hruba tăgăduirii
unde mi se îmbălsămează nașterea
țintuită între oasele cervicale ale ferestrei
cum dintotdeauna ți-a stat trupul aidoma unei pietre de
poticnire,
ca și când l-ai fi dăruit ofrandă
abstinențelor de ofrande.*

Domnișoara Pogany, Constantin Brâncuși

Trandafirii

această scriere se dedică lui Toader Lemnaru și Ion Chiriac, artizanul, respectiv interpretul superbeii melodii “Trandafirul albastru”

Zorii i se scurgeau pe sub pleoape vineții. Deschise ochii și se încruntă. Pricepea că nu avea altă cale de urmat, era prea hotărâtă. Trebuia să-și urmeze calea.

La cei paisprezece ani ai săi, Roza fusese învățată de mică cu greutatea, iar meandrele vieții pe care o înfruntase până atunci o transformaseră într-o adolescentă care era deopotrivă luptătoare, încăpățanată și deznădăjduită, tocmai din cauza acelei infame poziții sociale, care nu-i dădea posibilitatea de a-și împlini visele. Crescuse aproape aiurea: tatăl îi murise când avea doar vreo doi ani, nici măcar nu-și mai aducea aminte cum arăta, iar după moartea acestuia maică-sa parcă ar fi vrut să demonstreze întregii lumi că nu reușise să adune prea multe studii, așa că se dedicase “celeii mai vechi meserii din lume”, pentru practicarea căreia nu trebuia să urmeze nici măcar cursurile unei școli profesionale. Picătura care umpluse paharul fusese întâmplarea din noaptea trecută, care, prin cruzimea ei, îi strepezise sufletul. Deși Roza abia ajunsese la pubertate, se trezise că cea care-i dăduse viață o abandonase, în schimbul unei sticle de lichior de trandafiri, în brațele unui mustăcios sașiu, în ceea ce ar fi trebuit să fie prima sa experiență erotică din viață. Asta se întâmpla undeva, într-o casă dărăpănată de lângă o crâșmă din sat. Numai că, mai sprintenă, Roza speculă momentul în care huiduma se împiedica în cracii izmenelor pe care nu mai reușea să și le scoată și o zbughi, fără să mai privească în urmă. Și la propriu, și la figurat. Așa ajunsese înapoi acolo, în baraca unde stătea cu maică-sa, își făcuse bocceluța cu bruma ei de bagaje – din care nu lipsea păpușa aceea fără ochi, pe care o găsisese într-o zi la gunoi – și îndăzni să doarmă măcar câteva ore, pentru ca, în zorii zilei, să poată să-și ia tălpășița și să-și înfrunte viața de una singură.

Cu zorii vineți sub pleoape, se strecură în dimineța crudă, taman la timp, pentru că mama sa tocmai se întorcea, pe mai multe cărări, în compania a doi dintre numeroșii săi clienți, din care unul era chiar mustăciosul sașiu. Se furișă, din maghernița în care locuise, în curtea unor vecini buni la suflet, care mai mereu îi dădeau câte ceva de mâncare. Pentru că o cunoștea, cățelul acestora, Azorică, nu se sinchisi să îngameze nici măcar o boabă de lătrat. Ea rupse, din grădina vecinilor, un trandafir alb, pe care-l strânse cu duioșie la piept. “Azorică, să le spui stăpânilor tăi că le voi plăti acest trandafir”, spuse ea pe un ton foarte serios câinelui, care dădu din coadă, de parcă și-ar fi exprimat acordul cu aceasta.

Totdeauna mi-au plăcut trandafirii, trandafirule alb. E adevărat că niciodată nu am avut unul al meu, așa cum te am, acum, pe tine. E adevărat că nu mi s-a permis apropierea de trandafiri decât atunci când trebuia să-i îngrijesc prin grădinile oamenilor, pentru o bucată de pâine. Dar trandafirii ca tine m-au atras mereu, atât de mult încât de multe ori uitam de spini. Mă întepam fără să vreau și urmăream apoi cum sângele izvora, șoptit, din rana aceea. Dar frumusețea trandafirilor și iubirea pentru ei a fost întotdeauna mult mai puternică decât durerea, așa că n-apuca să mi se cicatrizeze o rană, și deja îmi făceam alta. Și nu-mi părea rău, pentru că îmi iubeam aceste răni așa cum iubeam trandafirii, înțelegeam că rănilor însemnau de fapt un sacrificiu minuscul pe lângă bucuria de a vă simți aproape și a vă săruta, cu palmele mele. Iar pe tine, trandafirule alb, te iubesc

cel mai mult, pentru că tu ești vârsta mea de copil care nu se poate preface, care nu și-a pierdut puritatea, care nu se poate perverti, de copil care ar vrea să se facă om mare cât mai târziu. Te iubesc, trandafirule alb.

Fata ajunsese într-un orașel care era atât de mic și frumos, încât părea un prinț rătăcit prin deșert. Avu norocul de a găsi niște oameni adevărați, căroră li se făcură milă de sufletul ei de copil și o luară sub protecția lor. Intră ca dădacă a unor copii în casa unor oameni bogați, îi iubea pe acei copii, se înțelegea strașnic de bine cu cei care o angajaseră, totul mergea strună, până într-o zi, când la aceștia veni în vizită fata lor cea mai mare, împreună cu viitorul ei soț, un băiat chipeș de care Roza se îndrăgosti fulgerător. Iar lucrul acesta se petrecuse atunci când se aștepta mai puțin. Numai cât li se întâlniseră privirile, Roza simți cum începe să se aprindă instantaneu, de parcă ar fi fost o navetă spațială doar cu câteva secunde înainte de țâsnirea spre spațiul extraterestru. Deși bunul simț îi spunea că nu e bine și nu e corect să-l iubească, simțirea ei întreagă doar pe el îl voia. Într-o noapte, se petrecu inevitabilul: el veni în cămăruța ei și i se strecură sub așternut. Inima ei bătea ca o pasăre rănită. Îl primi în îmbrățișare și îl sărută cu ochii strânși, de parcă i-ar fi fost teamă să vadă ce urma să se întâmple. Și de ceea ce-i era teamă nu scăpă: la doar câteva clipe după momentul acela sublim în care devenise femeie, în cămăruța ei năvăliră cucoana care o angajase și fiica acesteia, foc și pară. Tărăboiul făcut de acestea n-ar fi fost nimic, pe lângă dezgustul provocat de comportamentul bărbatului de care se îndrăgostise atât de mult, care se explicase, cu o lașitate cumplită: “Nu-i vina mea, mi-a trimis un bilețel, prin care m-a ademenit în camera ei, zicea că e o problemă cu pământul, că știa că eu sunt avocat, și după asta a sărit pe mine. Și eu nu sunt decât un bărbat!” , spusese el, cu glas pițigăiat. Alungată de-acolo și dezgustată atât de piticimea sufletească a unor oameni de care te poți îndrăgosti, cât și de naivitatea sa de a crede într-un om care nu merita, Roza își strânse și de această dată catrafusele și se strecură din casă, dar la plecare nu uită să ia cu sine, din grădină, un trandafir roșu.

Trandafirule roșu, mereu am tânjit după clipa aceea frumoasă în care mă voi abandona în brațele unui om care să-mi merite iubirea. Și tocmai de aceea n-am vrut să mi se întâmple acest lucru alături de oricine. Și tocmai de asta am fugit de acasă, atunci când unii au dorit să-mi murdărească trupul și sufletul. Trandafirul alb pe care l-am cules atunci s-a scuturat demult. Și s-a ofilit și mai mult, din cauza mea, atunci când am ales să iubesc pe cine nu trebuia, și s-a uscat și mai mult atunci când, sub jugul iubirii mele, i-am făcut și pe alții să plângă. Mi-e teamă că nu mă voi mai întoarce niciodată la puritate. Mi-e teamă că acel trandafir alb nu va mai înflori niciodată. Și de aceea te țin la pieptu-mi acum pe tine, trandafirule roșu. Cu vina pe creștet, rănilile făcute de spinii tăi nu s-au mai văzut, din cauza petalelor tale. Tu, trandafirule roșu al iubirii, ai făcut să nu mi se vadă, pe degete, sângele vinovat de apropierea de tine. M-ai întristat, trandafirule, dar m-ai și dus, fie și doar pentru o singură dată, la bucuria aceea simplă pe care unii o numesc fericire. De aceea te iubesc, trandafirule roșu.

Cu greu își găsi liniștea. Se văzu nevoită să alerge din nou, să o ia din nou de la capăt. Merse mai departe în viață și îndură chiar și faptul că trebui să nască un copil din flori, rodul iubirii de o

fărămă de eternitate dintre ea și iubitul ei laș. Zilele se scurseră de parcă ar fi fost pulverizate de timp. Zilele și anii. Ușor-ușor, inima ei nu mai aștepta pe nimeni. Secundele își smulgeau uneori ritmicitatea cu cleștele din suflul ei. Își cresc băiatul în condiții grele – pentru că altele nici nu avea – dar făcu în așa fel încât acestuia să nu-i lipsească nici o clipă, de pe masă, merindele necesare traiului și nici manualele de care acesta avea nevoie la școală. Iubirea mai trecuse de vreo două ori pe lângă ea, dar trandafirul roșu se ofilise, iar din el nu mai rămăseseră decât spinii. Agoniseala ei de o viață o chivernisise și într-un târziu reușise să-și cumpere un apartament. Feciorul i se mărise, se însurase, îi făcuse și un nepot. La un moment dat, cedă insistențelor fiului și ale consoartei acestuia și le făcu lor titlu de proprietate pe acel apartament. Abia atunci veni momentul în care se trezi din nou izgonită, în momentul în care fiul ei, în favoarea căruia renunțase de atâtea ori la propria ei bucată de pâine, o dădea afară și o îndrepta spre un azil.

E o înserare care mă doare. “Unde ești, de ce taci, trandafir visător / Clipe trec, clipe vin și mă dor / Urma pașilor tăi în țărână o sărut / Pelerin căutând paradisul pierdut”... Dacă ar dura numai înserările! Și era, cântecul acela, despre o cumplită poveste de dragoste între o fată de împărat și un grădinar, și era, cântecul acela sterp numit viața mea, o înserare și mai albastră decât toate înserările la un loc...” Trandafirul albastru, așa eu te știu, / Te-am pierdut și de-atunci sunt pustiu / Nu trăiesc, doar exist și mă mistui mereu / Rătăcind am rămas să-ți duc dorul doar eu”... Dacă viața mea ar fi fost într-adevăr o grădină, mi-ar fi plăcut să-i fi furat, acum, un trandafir albastru, albastru ca toată înserarea ce se prăvălește acum peste mine. “Trandafirule știu cât de mult nenoroc / Am avut și de-aceea te rog / Trupul meu fă-l un rug să-i dea foc mâna ta / Fericit ți-aș vorbi doar de dragostea mea. // Și în flăcări arzând viața mea să o dau / Poate atunci m-ai iubi, poate-atunci m-ai ierta...”. E o înserare care mă doare, Doamne, iar copilul meu, unicul meu copil, îmi adâncește durerea. Te-aș iubi, trandafir albastru, dacă te-aș găsi vreodată... Te-aș iubi și m-aș face ghirlande din spinii tăi. Dar tu te-ai dus direct în cer... Te-aș iubi...

Într-un sfârșit, Roza ajunse la un azil. Singurul loc de unde nu o mai putea izgoni nimeni, în spațiu. Locul de unde nu se mai putea retrage, apoi, decât în neștiință. Își aducea aminte toate tenebrele care-i cutremuraseră viața, dar acestea – paradoxal – nu-i marcau într-un mod deosebit traiul de zi cu zi. Își privea trecutul ca pe ceva firesc, fără resentimente, fără patimi. Într-o zi, după ce și primi pensia de batjocură, expedie câțiva leuți acolo, în satul acela prăpădit care-i dăduse viață, pe adresa celor de la care luase acel prim trandafir alb, fără a-și mai da seama că atât binefăcătorii ei de atunci, cât și cățelul Azorică, nu mai erau demult. În altă zi, pe lângă gardul azilului trecu un cortegiu funerar: murise chiar bărbatul acela pe care-l iubise mai presus ca pe propria sa viață, care se dovedise neverosimil de laș. Cu ochi împăienjeniți, se scutură când văzu, pe năsalie, și un trandafir roșu. De când îi murise fosta iubire, își făcuse un obicei din a sta acolo, foarte aproape de gardul acela pe lângă care treceau toate înmormântările. Așa îl petrecu într-o zi, cu ochii, spre cimitir, pe propriul ei fiu. “ăsta a fost al dracu’, surato, cică și-a bătut joc și de mă-sa!”, îndrugă o babă mai sprintenă. Roza se mulțumi doar să o privească albastru, cu o nesfârșită tristețe. Și trandafirul albastru pe care-l visase i se înnegri dintr-odată.

Trandafirule negru, nu te-am dorit. Nici măcar nu-mi mai e teamă de spinii tăi, care oricum n-au cum să le mai provoace răni acestor mâini nevolnice, bătătorite de trudă... Nu te-am dorit, trandafirule negru, dar tu vii acum, cu noblețea ta plină de atâtea tristețe, să mă lași să te miros și să încerc să uit. Oare te iubesc, trandafirule negru?

LEUL OBOSIT

S-a stins în vara trecută poetul vasluian ION ENACHE. Intrase în legenda locului încă din timpul vieții – o viață agitată și tulbure, frântă la doar 56 de ani. Recurg la sintagma crudă și restrictivă poetul vasluian ca la un truism comod și la îndemână. Ce înseamnă poet vasluian? În ordine estetică nimic. Poetul exista sau nu, indiferent de locul nașterii, domiciliul stabil, apartenența culturală ori avatarurile destinului. Rămâne de discutat dacă Ion Enache a fost un ins norocos ori, dimpotrivă, un perdant intratabil, un păgubos sublim, un spirit tragic, deghizat câteodată într-un histrion grotesc și cabotin. Este indubitabil că a avut o școlaritate precară, intersectată de fel de fel de “accidente”, provocate de el însuși sau de alții. Ca și Eminescu – păstrând proporțiile - era nesupus; nu suporta rigurile școlii, inevitabil constrângătoare. Poetul resimțea probabil dureros lacuna stânjenitoare a instrucției sistematice și nu este de loc întâmplător faptul că-și memora versurile și le dicta adesea unor apropiați mai atenți cu normele limbii române literare, cu ortografia și punctuația. Nu este de mirare că, fără studii serioase, fără o diplomă universitară, poetul a cunoscut mai toate tribulațiile omului cu slujbe mărunte și diverse, obligat să trăiască uneori de pe o zi

ION ENACHE – IN MEMORIAM

pe alta, din îndeletniciri efemere, improvizând nu o dată pentru a supraviețui, el și numeroasa lui familie. Soția trebuie să fi avut aici rolul salvator.

Creația poetică a lui Ion Enache este inegală și derutantă. Născută din talent și polizată cu voință, ea exprimă destul de bine drama celui sortit să cerceteze inclusiv firidele limbii pentru a nimeri formula unică și irepetabilă, sintagma fericită, versul memorabil. Este lesne vizibilă dorința de a șoca, de a epata, de a frânge lanțul greu și tiranic al truismelor și stereotipiilor exersate îndelung de întregi generații de veleitari. Poetul caută obstinant structura inedită, proaspătă, frustă, chiar cu riscul de a stârni firile prea simțitoare, pudice și conservatoare. Uneori izbutește să obțină noutatea și efectul dorit, alteori nu. Aspirația secretă a fost aceea de a ajunge un mare poet, legitimat ca atare de instanțele competente. Poate că ar fi reușit în cele din urmă dacă ar fi avut norocul câtorva însușiri sine qua non: cultură poetică, acuratețe lingvistică, un plus de rigoare în organizarea discursului liric. Preocupat cu prioritate de construcția frapantă, menită “să rupă gura târgului”, poetul a căzut câteodată în capcana redudanței și a teribilismului factice. Jocul pe muchie de cuțit cu metafora era exersat cu o dezinvoltură ce aluneca insidios spre manieră, clișeu și vid. Aluziile mitologice, paradoxurile, asocierile voit “abisale”, “cimiliturile” prețioase, simbolurile marcate cu majuscule (simple convenții grafice), jocurile de cuvinte, zicerile sfătoase, în răspăr cu logica de uz

curent, micile și dibacele scenarii lirice i-au creat poetului aureola de spirit profund, puțin sau de loc înțeles de contemporani. “Fanii” săi s-au grăbit să-i supradimensioneze statura și să-i supraliciteze talentul în articole și notițe encomiastice, risipite generos în gazete de diverse calibre. Locul analizelor era luat de alegații riscante, comparații hiperbolice, judecăți bombastice, imprudente.

S-a putut observa că intră în alcătuirea intimă a lui Ion Enache o fibră bovarică, și una narcisistă, și un complex de superioritate – insuficient susținute prin actul creator. “Disidența” poetului (pe tema căreia a curs destulă cerneală) rămâne în fapt o fumigenă inofensivă, fiind mai degrabă vorba de gluma unui boem incorigibil, dispus la atitudini iconoclaste dintr-un impuls eretic exterior decât ca reacție a adevăratei sale naturi. Nu altfel trebuie tălmăcit - la Revoluția din decembrie 1989 – urcatul poetului pe statuia lui Ștefan cel Mare din centrul Vasluiului (gest cu un tâlc exagerat de către unii comentatori), sau, mai târziu, recitatul din Eminescu pe creanga unui nuc. A inflama artificial semnificația acestor ieșiri pitorești de o inocență trucață, și de a le socoti emblematice pentru un posibil răzvrătit exemplar ni se pare cel puțin deplasat.

Ion Enache a iubit incontestabil poezia, în felul lui posesiv și paradoxal, și a cultivat-o cu tenacitate și ambiție. Omul biologic și omul social trăiau mai mult decât prozaic, într-o concretețe epidermică, fără ștaif și fără stil. Poetul părea să plutească uneori în nori, sedus de vocile de sirenă ale bolții. În clipele lui de grație Ion Enache auzea cu siguranță “muzica sferelor”. Teluric și celest, greoi și evanescent, dur adesea până în pragul sudalmei argheziene și delicat ca un puf de

păpădie, poetul a trecut prin viață ca un meteor sortit să ardă până la topire.

Cu trecerea anilor s-a născut mitul poetului boem, asociat măgulitor marilor boemi ai lumii, Villon, Rimbaud, Esenin, “derbedei” geniali, băutori fără bariere, instalați în viciu cu o indicibilă voluptate, pendulând derutant între luciditate tragică și o neguroasă chemare a perdiției. Ion Enache mima boema sau avea vocația boemei? Greu de răspuns, dacă ar fi să fixăm cu precizie procentele: atâta trăire autentică, atâta “poză”, atâta mistificație. Comentatori improvizați ai poeziei și personalității lui Ion Enache s-au lansat în considerații riscante, socotind că au prins formula-cheie a omului public și a creatorului. Este la mijloc un orgoliu neîntemeiat, iar judecățile calpe n-au făcut decât să întrețină și să amplifice sursologia folclorică.

Ion Enache a fost un nativ cu simț și impuls poetic, un autodidact pitoresc, atent la verbul altora pentru necesara diferențiere, un boem cu rol asumat, un orgolios cu rare accese de agresivitate în expresie, un creator insolit ce și-a impus un tipar comportamental din care n-a mai vrut să iasă până la cortina finală. Acum, luptătorul în cvadrigă, înarmat cu o pană înstelată, colindă Cerul în căutarea infidelor muze...

...L-am întâlnit, cu puțin timp înainte de a muri, în centrul Vasluiului. Mergea încet și ezitant. Coama-i leonină încărunțise brusc. Am schimbat câteva cuvinte convenționale. M-a rugat să scriu o recenzie la cartea lui din urmă: Când înfloresc țigăncile a doua oară (Editura Cronica, Iași, 2005). M-a asigurat că, în pofida nepotrivirilor metafizice dintre noi, lui îi place cum scriu (Acum nu mai pot demonstra în nici un fel că a spus chiar așa). Era extrem de obosit...

Tușnad, august 2006 **TEODOR PRACSIU**

LANSĂRI DE CARTE

CLIPA CA PERMANENȚĂ

de Teodor Pracsiu

Deși, personal, nu-l suspectez de solipsism, dl. TEODOR PRACSIU se instalează, totuși, doar aparent indirect, în centrul atenției, lăsându-ne să pricepem și să acceptăm că truda d-sale, harul rar al observației și introspecției s-au convertit într-o carte, Clipa ca permanentă, care are meritul de a fi document și taxonomie practică în concomitență.

Cronicile teatrale sunt insolite prin chiar cercul mai mult decât strâmt de “profitori” ai acestora. Spectatorul nu se prea dă în vânt după opinia cronicarului, cel din stal – după posibilități - făcându-și propria lui părere (de multe ori, confuză și instinctuală); actorul o acceptă numai dacă e laudat sau măcar remarcat, bârna din ochiul propriu fiind greu de observat; colegii de îndeletnicire nu se citesc între ei, din pricini obscure, diferențele dintre scrierile lor fiind la fel de mari ca cele din Vechiul și Noul Testament (primul fiind verosimil, al doilea slujind partizanatului religios sprijinit pe interese niciodată oculte, dar totdeauna ascunse cu inteligență).

Și-atunci, pentru cine scrie criticul Teodor Pracsiu? Răspund nesmintit: pentru istorie, căci ea singură absoarbe faptele consemnate, iar cronicarul teatral tocmai sarcina aceasta o împlinește. Dacă ne-am întreba, însă, cum scrie, aș mai putea zăbovi oleacă. Retorica e salvată de promptitudine și, într-o poziție prusacă impecabilă, girez obiectivitatea cu formula voit neencomiastică: “Foarte bine !”

Cunoscător al tuturor pliurilor semanticii românești până la pedanterie; știutor al regulilor gramaticale intra și extra DOOM 2, cu toată cohorta de explicații științifice și de uzualitate a formelor încă evolutive ale vocabularelor; vorbitor impecabil când dezbate teme și motive dragi sieși; numai așa dl. Teodor Pracsiu a atins cota 5 în tipărirea cărții originale, o alta în

colaborare cu Vasile la vedere și cu mine din umbră, iar la cota 6 a ajuns cu mini-antologii de umor, “îngrijite și prefațate” de dumnealui, antologatorul.

Recursul meu, căruia conștient i-am imprimat celeritate, a dorit să lumineze pentru cei încă neloviți de cecitate, spațiul critico-literar, bine mobilat dar în continuă creștere, al scriitorului Teodor Pracsiu, membru al breslei literaților. Ultima carte tipărită a d-sale, Clipa ca permanentă, e scoasă în 2006, la Editura ART XXI din Iași, în memoria, mereu evocată cu eleganță a lui Valentin Silvestru, “cel mai mare critic de teatru postbelic”. Subscriu.

Titlul e adecvat intenției care-a nutrit ideaticul, așa că nici nu mai interesează natura lui eximoronică, pentru unii un teritoriu marțian... Coperta, care se dorește o punte dinspre “modernul” Junion al lui Ionescu către “modernismul” din teatrul ultimilor aproape trei decenii, trezește, în starea cel puțin a fiecărui privitor, un bob de concupiscentă de calitate neîndolielnică. Iar personajul din colțul din dreapta-jos al copertei pare a fi în posesia “nasului” simbolic-istoric al lui Tănase, “coincidentă” cu trimiteri la responsabilitatea în...artă. Oricum, nas serios, conținut chibzuit, “miros”...fin.

Prin conținutul ei, cartea servește o idee, calculul vizând chiar o asanare. Constatarea îmi amintește de o “punere la punct” a Cristinei Modreanu, abilitată colegă de preocupări cu dl. Teodor Pracsiu, pe care am găsit-o în Adevărul din 2 oct. '04, pag. a 4-a, unde citeam: “Lucrurile par să stea bine pentru cine vrea să vadă partea plină a paharului și să uite, în același timp, că în România există, totuși, 50 de teatre, despre majoritatea acestora neștiindu-se mai nimic, uneori nici în orașele respective”. Cei doi – Cristina Modreanu și Teodor Pracsiu

– nu s-au vorbit înainte asupra chestiunii, dar amândoi doresc îmbunătățirea actului teatral și “împăcarea” teatrului cu spectatorul. Criticul nu are cum să fie organizator de spectacole sau finanțator. Dar cu inteligența și priceperea lui cu răbdarea sisifică atestată, cu cunoașterea resorturilor din care se concepe și se fabrică un spectacol, poate oferi, cu docilitate chiar, sfaturi flancate de observații pertinente și rapid demonstrabile celor care se ocupă cu desfacerea unei asemenea “mărfi”: director de teatru, regizor, scenograf și, vai, nu în cele din urmă, actorilor.

E ceea ce face Teodor Pracsiiu, ba, el își depășește chemarea și, din când în când, mai caută printre fotoliile balconului și un spectator-doi, care să-l asculte și să-i susțină demersul. 31 de cronici ale tot atâtor spectacole jucate în 16 teatre din țară, pe scena IATC București și de două companii din Brazilia (“Cia” și “Razees Inversas” ambele din Sao Paolo), la care se adaugă 54 de cronici la spectacolele Teatrului “V.Ion Popa” din Bârlad. În total, 85 de cronici, un ARGUMENT și un EPILOG, aceasta-i structura volumului despre care scriu. “Argumentul” și “Epilogul”, ca două perfecte carapace de scoică de mare, închid o perlă cu aromă de apoftegmă. Detalez. Teodor Pracsiiu nu se ferește să-și ia drept platoșă sigură “demnitatea lucidă și controlată” a lui Eugen Lovinescu, spunându-ne fără tremolo în glas: “Sunt critic de teatru și nimic mai mult, dar nici mai puțin”. Apoi, după ce ne poartă prin atâtea foaiere și ne arată ștângi de care atârnă pantalonii ascunzând culisele, inopinabil și oarecum șifonat, ne întâmpină cu întrebarea “Cât mai poate interesa astăzi o carte de cronici teatrale?” Dar imediat domnia sa, parcă presimțind că preopinenții cărții ar putea declanșa o “mineriadă”, o întoarce ca-n Revoluția Miței Baston de la Ploiești și, devenind cartezian, declamă: “Scriu, deci există!” (Autorii, deh!)

Îl informez cuviincios pe autorul observațiilor testimoniale din Clipa ca permanentă că orice Carte – bună/rea,

groasă/subțire, scumpă/ieftină etc. – își are cititorii; într-un număr pe care numai un sondaj galactic l-ar putea stabili, neinfluențat de paradoxalul privitimism contemporan și de mediocritatea în efensivă obraznică. Volumul pe care-l vorbim acum, sigur va avea destinul meritat. Spațiul temporal acoperit e îndestulător. Între 1981-1994, criticul a străbătut țara, “vizitând” și încrustând teatre precum “Notara”, “Comedie”, “Mic”, “Foarte mic”, “Giulești”, “Național”, “Lucia Sturdza Bulandra”, din Capitală, apoi “Vasile Alecsandri” din Iași și Secția, în 1988, de la Suceava, și nu uităm Ploiești, Botoșani, Baia Mare, Piatra Neamț, Târgu Mureș, Brașov, Bacău. Dacă aș căuta o notă comună tuturor cronicilor, aceasta ar fi decenta. Numai un perfect avizat al fenomenului teatral își sprijină obiectivitatea și sagitatul pe decentă. Elocvența autorului se conjugă acrimonios cu limbajul exact al sublinierii esențialului. “Cu o durată mai puțin obișnuită la noi (4 ore), interpretările actricești capătă aspectul unor tururi de forță, angajând toate potențele psiho-intelectuale și fizice ale protagoniștilor”-se spune într-o cronică din 1981-1982. Sau, în alt loc, citim: “Acest Shakespeare...botoșănean, cu un Petruchie de clasă, într-un spectacol de sprintară alcătuire regizorală, cu reușite pregnante și unele efecte mai șterse ori rebarbative, îmbogățește spectacologia contemporană cu o înscenare demnă de văzut”.

Teodor Pracsiiu nu ezită să fie și dur, fără să dezerteze însă de la grila corectitudinii. “Actorii se impun atenției noastre mai ales ca apariții individuale. Când intră în relație scenică lucrurile nu se mai încheagă și bunele intenții se dizolvă într-o structură metaforică amorfă, indiscernabilă. (...) Păcat că (...) nu izbutesc de această dată să se constituie într-o echipă.”

Cum era și firesc, Teatrului din Bârlad i s-a păstrat...odaia din casa mare. 54 de cronici, la spectacole foarte diverse ca arealuri literare și viziuni regizorale, întinse pe lungimea anilor 1977-2005. În câteva locuri, mi-am zărit

numele și-am tresărit, dar, vai, era al băiatului meu, actor pe scena bârlădeană...

Eugen O'Neil lângă Eugen Barbu, Friederich Schiller alături de Tudor Popescu, Bernard Shaw lângă Dina Cocea și Dumitru Solomon, apoi Pirandello, Albert Camus, August Strindberg, Alexei Arbuzov cu A.P. Cehov și N. V. Gogol, Carlo Goldoni și Henrik Ibsen, dar și Titus Popovici, Virgil Stoenescu, Paul Everac, Adrian Dohotaru, însă și Tudor Mușatescu, Mircea Ștefănescu, G.M.Zamfirescu și, în sfârșit, Victor Ion Popa.

Teodor Pracsiu nu e deloc darnic cu laudele și bine face. Teatrul are nevoie de aplauze nu de osanale. Citez din altă cronică și, ați observat, nu le-am nominalizat înadins. “Replicile sunt cele mai adesea mățasoase și doar rareori frizează intrasingența. Finalul însuși este rezolvat... poetic, în mișcare lentă, descompusă”. Și, altundeva: “Căsătoria certifică măiestrie regizorală și înscrie în letopisețul inegal și contradictoriu al teatrului bârlădean un moment fast”. Să căutăm ceva mai solar. “Tot spectacolul este de fapt nespus de comic, în toate sensurile. Râzi ca prostul (Scuzați vorba...proastă)” și te convingi odată mai mult că regizorul (...) are vocația râsului (...) și că nu întâmplător este contemporanul nostru”.

Înțeleg din finalul Epilogului că “dulcea zăbavă a scrisului reprezintă unica (...) rațiune de a fi” a autorului Cărții. Dl. Teodor Pracsiu e

un senior mânat mereu de ideea adevărului, atât cât poate fi el obiectivat. Pentru că și Cronicarul –urmărind spectacolul –poate râde sau plânge, dar niciodată nu părăsește sala Teatrului...

Post scriptum aluziv...

Spune Criticul Pracsiu în Epilog: “A fost o vreme când participam frecvent, cu însuflețire și încredere, la festivaluri, gale și colocvii de teatru (...) notam cu febrilitate (...) A fost o ucenicie extraordinară. Nu e puțin lucru să-i ascuți pe ...” și înșiră, ca mărgелеle pe ață, nume mari, nume mici, multe rezonante, câteva uitate, arătându-se nițel mâhnit de “multă dezordine” și de multă “agitație factice” din era de după...Valentin Silvestru. Dar, Eu, cronicarul unui alt cronicar, mă întorc și zic: Clipa ca permanentă e un semn deloc factice al probabilei ordini care se va așeza cândva în câmpul artei, inclusiv al celei teatrale (și nu numai). Chiar dacă pastîșez pe Cineva, nu e puțin lucru să-l citești pe scriitorul Teodor Pracsiu, care și-a câștigat un loc în șirul pomenit de Domnia sa, lângă Ion Zamfirescu, Valentin Silvestru, Ion Toboșaru, George Genoiu, Ștefan Oprea, Ileana Berlogea, Ion Cocora, poate și lângă alții.

15 ian 2007

prof. **Gruia NOVAC**

UN SPIRIT MAIORESCIAN

În rândul confrăților săi de breaslă vasluieni, Teodor Pracsu ocupă un loc aparte. Printre poeți, prozatori și exegeți literari, domnia sa este singurul teatrolog în adevăratul sens al cuvântului (*rara avis*, cum ar zice bunul latinist), cu o activitate consecventă și riguroasă în domeniu însumând atâtea decenii cât și războiul de treizeci de ani. O jumătate de viață sau poate mai mult consacrată Thaliei, din fotoliul de orchestră al spectatorului avizat și al criticului riguros, înzestrat cu ochi atent și cu judecată lucidă. O jumătate de viață consumată cu folos, căci în tot acest timp Teodor Pracsu a reușit să edifice o operă consistentă și convingătoare în domeniul criticii dramatice, începând cu “Clepsidrele Thaliei” (1985) și continuând, la intervale mai lungi sau mai scurte, după împrejurări și inspirație, cu volumele “Măștile lui Cronos” (1995), “Transparențe critice” (1997), “Oglinzi paralele” (2000), “Pro scena” (2005, în colaborare cu V. Mălinescu).

Prin “Clipa ca permanentă” (un titlu elegant și sugestiv, ca și cele alese pentru precedentele volume) edificiul teatrologic al domnului Teodor Pracsu își amplifică dimensiunile și își sporește trăinicia. Grăitor pentru vocația de critic de teatru, deopotrivă născut și făcut, a domniei sale, volumul de față (2000, Editura Art XXI, Iași) reunește scrieri acoperind intervalul cronologic 1977-2005 și are o structură judicioasă (cu o prefață, două părți cuprinzând cronici teatrale și o postfață). Aproximativ o treime din volum cuprinde texte referitoare la spectacolele teatrelor importante din țară, în special al teatrelor din București, de la Teatrul Național ori “Lucia Sturza Bulandra” și până la studioul teatral al IATC și Teatrul Foarte Mic. Spectatorii vasluieni au fost răsfățați în decursul trecutelor decenii cu trupe actoricești de certă reputație în plan național și cu spectacole pe măsură, atât din repertoriul

românesc (“Chirița în provincie” de Alecsandri, “O noapte furtunoasă” de Caragiale, “Idolul și Ion Anapoda” de G.M. Zamfirescu, “Există nervi” de M. Sorescu, “Mobilă și durere” de T. Mazilu etc.), cât și din repertoriul universal (Shakespeare, Lope de Vega, Aug. Strindberg, Neil Simon ș.a.), încât cineva își poate pune în mod legitim întrebarea ce a mai lipsit pentru ca să se formeze un public suficient de numeros și de avizat, de natură să dea greutate demersurilor pentru înființarea unui teatru profesionist și în municipiul Vaslui?

Celelalte două treimi din volum grupează cronologic texte referitoare la reprezentațiile susținute între anii 1977 –2005 pe scena vasluiană de Teatrul “V.I.Popa” din Bârlad. La o simplă trecere în revistă, se remarcă diversitatea spectacolelor realizate de către trupele actoricești din Bârlad., sub conducerea unor regizori cunoscuți și apreciați precum Cristian Nacu, Vasile Mălinescu, Bogdan Ulmu, Dorin Mihăilescu ș.a. Spectatorii vasluieni au putut vedea de-a lungul anilor piese românești (“Vlaicu Vodă” de Al. Davilla, “Ciuta” de V.I.Popa, “O noapte furtunoasă” de Caragiale, “Visul unei nopți de iarnă” de T. Mușatescu) și din repertoriul străin (O’Neil, Ibsen, Schiller, B.Shaw etc.), în total, în intervalul menționat, peste cincizeci de spectacole cu piese diferite.

Stilul cronicarului teatral este pe măsura spiritului său critic. Un spirit critic de tip maiorescian, căci Teodor Pracsu se dovedește mereu lucid, echilibrat, detașat și comprehensiv, atent la nuanțe, concesiv unde este cazul și implacabil în rest, nicidecum ditirambic sau complezent, atent la dozajul dintre elogiul meritat și critica întemeiată pe realitățile fenomenului scenic. La toate acestea trebuie să adăugăm, desigur, eleganța

limbajului și elocința (de tip maioreșcian și acestea)

Pentru orice om avizat, este evident că, în abordarea fenomenului teatral, Teodor Pracsu nu improvizează, ci construiește în mod deliberat și cu metodă. În linii mari, o cronică începe cu observații privind relația dintre textul dramatic și spectacolul realizat pe baza lui, sesizând congruențele și incongruențele, continuă cu evaluarea concepției regizorale și se încheie cu o judicioasă trecere în revistă a prestației actoricești. Dar, cu toate că metoda aceasta este recognoscibilă peste tot, textele rezultate nu sunt nici schematice, nici standardizate mecanic, teatralogul dovedindu-se, cu fiecare nouă cronică, nou și surprinzător, interesant și convingător, prin unghiurile de vedere variate din care abordează spectacolele, prin asociațiile inedite pe care le face, prin vervă și spirit aplicat. Percepțiile și judecățile sale critice au percutanță, se impun atenției și se rețin:

“Dan Micu l-a citit pe Dostoievski printr-o inevitabilă grilă freudiană” (Kamarazovii”, Teatrul Nottara, p. 9);

“Regizoarea (C.Buzoianu) are ochi plastic, o excelentă capacitate de a construi vizual, un puternic simț al mișcării grupurilor” (“Niște țărani”, Teatrul Mic, p. 21);

“Răzvan Vasilescu (Spiridon) nu mai este un amărât băiat de pricopseală (...) A mai crescut și abordează o inimitabilă și impenetrabilă mască” (“O noapte furtunoasă”, Teatrul Giulești, p. 38);

Demnă de evidență este maniera prin care criticul își plasează rezervele într-un context laudativ:

“Spectacolul este pitoresc și fluent, organizat metodic-chiar pedant” (“Chirița în provincie”, Teatrul Național din Iași, p. 51) sau, în același context: “Tamara Buciuceanu este neândoielnic o mare actriță (...) Dar

...spectacolul avizat...rămâne afectiv la incomparabilul Miluță” (p. 51)

În alte cazuri, laudele ponderate alternează cu criticile tranșante într-un stil vrednic de Tacit: “Elena Petrican (Domnica) strecoară în scenă o undă de melancolie; Milena Rizescu (D-na Aurica) “prinde” câteodată ticurile fetei bătrâne; Lily Popa (Silvia) este prea frumoasă pentru acest rol...Aurel Ionescu (Vasile) este linear, monoton...Păcat!” (“Să nu-ți faci prăvălie cu scară”, Teatrul V. Ion Popa, p. 88) Alteori cronicarul este chiar mai telegrafic, dar cu atât mai sugestiv: “Au dat satisfacție: Ștefan Tivodaru (Banul Miked), Vasile Mureșan (Costea Mușat)... Strident: Gh. Doroftei (Spătarul Dragomir); șters Gabriel Constantinescu (Baronul Kality)... Restul... figurație de diletanți!” (“Vlaicu Vodă”, Teatrul V.I. Popa, p. 93).

Uneori teatrologul se metamorfozează într-un abil mânuitor de jocuri lexicale, la granița dintre umor și ironie comprehensivă: “Regizorul (Bogdan Ulmu) a valorificat eficace lecția maestrului...Liviu Ciulei, sugerând...propria partitură regizorală (*ulmiană* sau *ulmistă*, despre *ulmologie* urmând a se vorbi, probabil ceva mai târziu)” (“O noapte furtunoasă”, Teatrul V.I. Popa, p. 205).

În finalul volumului Teodor Pracsu devine brusc sceptic și se întreabă dacă o carte de cronici teatrale mai poate avea vreun impact asupra publicului actual. Autorul a dat singur răspunsul la această chestiune, în “Argumentul” de la începutul cărții: “Sunt critic de teatru și nimic mai mult, dar nici mai puțin”(p. 7)

Noi îl felicităm și așteptăm cu interes viitoarele cronici dramatice.

13 nov. 2006 **DANIEL DRAGOMIRESCU**

SUB SEMNUL VALORILOR SPIRITUALE CARE NE REPREZINTĂ

O carte ziditoare de suflet, cu bogate înțelesuri duhovnicești, a publicat de curând eminentul critic și istoric literar Theodor Codreanu sub titlul *Mihail Diaconescu Fenomenologia epică a istoriei românești*. Cartea a apărut, într-o admirabilă formă grafică, la binecunoscuta editură AGER – Economistul din București. Această carte este o monografie de o înaltă ținută științifică dedicată vastei opere de romancier, istoric literar și estetician prin care Mihail Diaconescu s-a impus în cultura română și europeană.

Domnul Theodor Codreanu este, în egală măsură, un prozator original (a debutat editorial cu romanul *Marele zid*, publicat în 1981), un critic literar de strălucită vocație, un reputat istoric literar și istoric al culturii, un respectat sociolog și politolog.

Volumele sale, respectiv *Eminescu – dialectica stilului* (1984), *Modelul ontologic eminescian* (1992), *Istoria Hușilor* (coordonator, 1995), *Provocarea valorilor* (1997), *Dubla sacrificare a lui Eminescu*, cu o *Prefață* de Zoe Dumitrescu-Bușulenga (1997; ediția a II – a și a III – a, 1999), *Varvarienii* (roman, 1998), *Eseu despre Cezar Ivănescu* (1998), *Controverse eminesciene* (2000), *Fragmentele lui Lamparia. Aforisme* (2002), *Complexul Bacovia* (2002; ediția a II – a, 2003), *Basarabia sau drama sfâșierii* (2003; ediția a II – a 2003; ediția a III – a 2004), *Caragiale abisal* (2003), *Duminica mare a lui Grigorie Vieru* (2004), *Mitul Eminescu* (2004), *Eminescu – martor al adevărului* (2004), *60 de oglinzi. Cugetări* (2005), *Transmodernismul* (2005) demonstrează cu prisosință o mare erudiție, o excepțională putere de creație manifestată plenar în variate domenii ale literaturii și științei, o situare morală și civică fermă, un atașament neabătut față de valorile nemuritoare care ne reprezintă ca națiune, cultură și spiritualitate, un rafinament cu totul

aparte în interpretarea temelor abordate. În acest sens, criticul și istoricul literar Edgar Papu avea dreptate să afirme: „*Rafinamentul atât de sensibil al nuanțelor în gândirea lui Theodor Codreanu derivă din vechiul „esprit de finesse”, pe care nu-l pot promova decât „les raisons du coeur”.* Autorul se supune acelei *ordo amoris* postulate de Max Scheler, care cuprinde, poate, și secretul profunde sale înțelegeri prin iubire, aplicate la întregul domeniu al cunoașterii.”

Noul volum semnat de Theodor Codreanu se deschide cu o amplă *Cronologie* (pag. 9 – 44), în care principalele momente din evoluția de scriitor, savant și teoretician a lui Mihail Diaconescu sunt atent consemnate.

Partea întâi a volumului este intitulată *Fundamentele fenomenologiei epice* (pag. 45 – 74). Sunt discutate aici cele mai importante elemente ale doctrinei literare diaconesciene. Între aceste elemente, convingerile lui Mihail Diaconescu despre tradiție și tradiționalism, despre kenoza auctorială (o noțiune inspirată de dogmatica ortodoxă, respectiv de teologia kenozei), despre diaconia artistică și îndeosebi despre fenomenologia epică a spiritualității române, pe care autorul *Speranței* a explicat-o în numeroase eseuri, articole, mărturii de autor și interviuri, ocupă un loc deosebit.

Partea a doua a volumului monografic este intitulată *Analize fenomenologice*. Theodor Codreanu analizează aici romanele care au făurit prin ani reputația de romancier a lui Mihail Diaconescu, respectiv *Călătoria spre zei*, *Depărtarea și timpul*, *Adevărul retorului Lucaci*, *Marele cântec*, *Culorile sângelui*, *Speranța*, *Sacrificiul* și *Umbrele nopții*.

Sunt romane cu o abundentă încărcătură religioasă, civică, filozofică și morală. Demn de subliniat în mod deosebit este faptul că în aceste romane sunt evocate epic și simbolic numeroase

personalități din istoria Bisericii Ortodoxe Române. Printre personalitățile istorice bisericești devenite eroi literari în proza lui Mihail Diaconescu se numără marele savant Dionysius Exiguus, fondatorul erei creștine (în romanul *Depărtarea și timpul*), episcopul apoi mitropolitul Gheorghe al III – lea Movilă (în romanul *Adevărul retorului Lucaci*), Sfântul Ierarh Gheorghe Brancovici Mărturisitorul Mitropolitul Ardealului (în romanul *Marele cântec*), Sfântul Ierarh Antim Ivireanul Mitropolitul Țării Românești (în romanul *Culorile sângelui*), Episcopul Dionisie Romano al Buzăului (în romanul *Speranța*), Episcopul Roman Ciorogariu al Oradiei și Episcopul dr. Elie Miron Cristea al Caransebeșului ales apoi Patriarh al României (în romanul *Sacrificiul*) și multe altele.

De altfel, despre aspectele dogmatice, liturgice, morale, catehetice, pastorale și misionare din opera lui Mihail Diaconescu au scris mari personalități bisericești. Printre acestea se numără Prea Fericitul Părinte Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, marele teolog și ctitor Dr. Antonie Plămădeală Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, ierarh de fericită memorie, el însuși romancier și istoric strălucit, I.P.S. Dr. Nicolae Corneanu Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului, I.P.S. Dr. Teodosie Petrescu Arhiepiscop al Tomisului, Preot Acad. Prof. Univ. Dr. Dumitru Popescu, Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Radu, Preot Prof. Univ. Dr. Gheorghe I. Drăgulin, Preot Prof. Univ. Dr. Dumitru Abrudan, Preot Conf. Univ. Dr. Dumitru Chirilă, Preot Conf. Univ. Dr. Ion Stancu, Preot Conf. Univ. Dr. Vasile Nechita, Preot Prof. Vasile Boholțeanu, Pr. Nicolae Crângașu, Arhidiacon Prof. Univ. Dr. Sebastian Barbu-Bucur, Preot Lector Univ. Gheorghe Bogdan, Preot Prof. Eugen Drăgoi, Preot Ion Ionescu, Preot Ioan Marin Mălinaș, Preot Viorel Octavian Rusu și mulți alții.

Mai ales în „analizele fenomenologice” se vedește forța intelectuală, capacitatea de

nuanțare a ideilor, orizontul comparatist și enciclopedic în care își înscrie evaluările și, mai presus de toate, rafinamentul exegetic superlativ prin care domnul Theodor Codreanu s-a impus în cultura română de azi.

Faptul că romanele lui Mihail Diaconescu sunt capodopere epice, momente de vârf ale prozei artistice românești este evidențiat în aceste „analize fenomenologice” cu o mare abundență de argumente și demonstrații.

Partea a treia a monografiei este intitulată *De la fenomenologia epică la fenomenologia culturii*. Aici domnul Theodor Codreanu discută motivele pentru care Mihail Diaconescu s-a impus ca filozof al culturii. Discută, de asemenea, unele aspecte ale masivului tratat pe care Mihail Diaconescu l-a intitulat *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* (vol. I *Teologie și estetică*; vol. II *Ipostazele artei*). Acest tratat, o lucrare unică în cultura română și europeană, a provocat și provoacă numeroase analize, evaluări și interpretări. Pe bună dreptate despre această carte Părintele Dr. Teodosie Petrescu Arhiepiscopul Tomisului afirma: „Domnul Mihail Diaconescu este nu numai unul dintre cei mai importanți romancieri ai literaturii noastre, ci și un strălucit spirit teoretic. Biserica recunoaște și binecuvintează în **Prelegeri de estetica Ortodoxiei** o lucrare de o înaltă ținută teologică, o îmbinare cu totul aparte de erudiție, acribie analitică și critică, sistematizare și rigoare în demonstrații. E o sinteză care exprimă, în egală măsură, vocația constructivă a autorului, misiunea sfântă a culturii în care ne înscriem și atmosfera specifică a teologiei românești. S-a spus, pe bună dreptate, că această lucrare nu are anticipare în cultura română și europeană. E necesar să adăugăm însă că **Prelegeri de estetica Ortodoxiei** ni se impune ca un rezultat firesc al inepuizabilelor avuții spirituale pe care teologia noastră le-a acumulat pentru poporul român hristofor și pentru oamenii de pretutindeni. Lucrarea ziditoare de suflet a domnului Mihail Diaconescu este, mai ales, o importantă etapă, un nou și semnificativ început, în evoluția îndelungată și, adeseori, dramatică a

dezbatelor mereu reluate despre frumos și despre contribuția decisivă a artelor la spiritualizarea omului și a lumii întregi însetate de Creatorul ei.”

Partea a patra a monografiei este intitulată *În loc de încheiere*. Domnul Theodor Codreanu vorbește aici despre locul pe care Mihail Diaconescu îl ocupă „în rândul marilor personalități enciclopedice ale culturii noastre” (pag. 201). Este un capitol structurat de criterii comparatiste și axiologice.

Partea a cincea este intitulată *Bibliografie*. Mai ales aici se poate vedea amploarea excepțională a *receptării* de care opera lui Mihail Diaconescu se bucură în cultura română de azi. Sunt enumerate titlurile unor volume monografice, dicționare românești și străine, cronici, recenzii, articole, studii, eseuri, comunicări științifice, lucrări de licență, volume de critică și lucrări istorice de sinteză în care diverse aspecte ale operei diaconesciene sunt analizate pe larg.

Partea a șasea a monografiei este intitulată *Documente fotografice*. Este organizată aici o suită de imagini semnificative pentru evoluția lui Mihail Diaconescu ca om și autor. Sunt imagini cu o importantă capacitate de atracție. Toate imaginile publicate în această secțiune a cărții au o înaltă valoare istorică.

Monografia *Mihail Diaconescu Fenomenologia epică a istoriei românești* apare după ce domnul Theodor Codreanu a publicat volumele sale critice dedicate unor scriitori ca Eminescu. Caragiale, Bacovia (volumul *Complexul Bacovia* este cea mai importantă lucrare de sinteză despre marele poet al *Plumbului* din câte au fost realizate până acum în cultura noastră), Cezar Ivănescu și Grigore Vieru. Este o monografie care demonstrează că marile personalități ale culturii române contemporane comunică sufletește în numele unor valori naționale și spirituale comune.

În monografia *Mihail Diaconescu Fenomenologia epică a istoriei românești* domnul Theodor Codreanu a adus o vastă erudiție istorică, o permanentă adecvare la obiectul cercetării, o dreaptă măsură în aprecieri, o mare putere de pătrundere și de nuanțare analitică, o situație axiologică fermă, dar, mai ales, acel duh al comunicării și comuniunii sufletești din care ies toate operele și valorile care ne definesc ca popor, ca putere de creație, ca spiritualitate.

De aceea *Mihail Diaconescu Fenomenologia epică a istoriei românești* este un moment de excepție în evoluția criticii și istoriei literare românești.

PREOT CORNEL PAIU, Biserica *Sfânta Treime*,
Satul Mesteacăn, Comuna Icușești, Județul Neamț

CAPĂT DE ETERNITATE

Ioan Baban

Prindem și noi, când putem,
câte un capăt de eternitate
și încercăm să-i încetinim
alergarea
măcar pentru câteva clipe...
dar în momentul
când credem că îi stăpânim
elanurile nestăvilite
dintr-o dată ne scapă
printre degete...

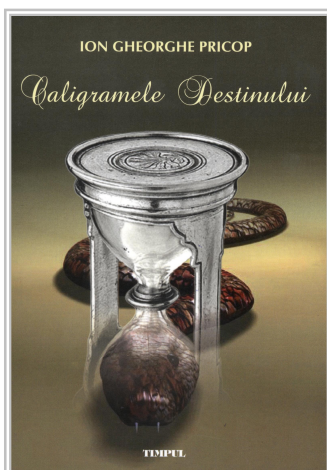
GÂND

Ioan Baban

Gândul
pustiit de întrebări
a devenit el însuși
întrebare... nu mai sunt răspunsuri
nicăieri
între adevăruri
și eroare...

CALIGRAMELE DESTINULUI

ION GHEORGHE PRICOP

Observam, comentându-i cartea de debut (“Corăbii în septembrie”, 1984) că seducția fantastică apare întreținută la acest autor de un primitivism cultivat, stăpân pe taine și consecuții ezoterice ori numai pe instinctul comunicării cu senzualitatea naturii. Textele aveau fluentă și chiar vrajă incantatorie, datorată nu atât pastelizării îngroșate, baroce pe model sadovenian, cât unei tăieturi vibrante a frazei, sugerând suflu de poet...

În lirica lui Ion Gheorghe Pricop este multă risipă de culoare, de vorbă sucită, de poezie “muncită” cu imaginație și ceea ce este important pofta (sau râvna) de a “filigrana” versul de a “aduna cântări de veac prelins”, se menține în aceeași notă de prospețime pe tot parcursul “muncii”, aidoma plăcerii de a construi o casă. Sau aidoma bătrânului Vergil, care scrie măsurat, încet, cu răbdare, la epopeea sa, știind exact când o va termina...

Textul are un aer senin, elaborat cu erudiție și vitalitate athletică, fiecare secvență având un soi de exaltare agresată...

Opul are grație și ambiția unicității în literatura noastră.

Cristian LIVESCU

La adânc, ...în dor

Te a...	ții
numa-n sfinte...	țări cu vii
dup-al ei pășit, cu ...	dalbe ciubotele...
i-ntinzi perii aspre tălpi de nea-n uluc să-și spele,	
vântul rogi în șoaptă...	pleata să-i resfire
la adânc, în dor,...	mai jos de risipire; Ploi te-nchid
menestrelu cu... tact să o păzească	

N-am habar

N-am
habar

ce devii:

miez în nuci,
schijă, cuc ?...

Sau argat de *pani* în surinam?

Când tămâi se scurg din brad ca suc,

rătăcit, năuc,

hamilcar,

fugi pe-un car

nici cât degetul măcar;

barem cât prisnel,

să prinzi nopțile de el

să te-nvârți când, supt, te duci...

prin ochi găuriți,
doar *gură* să
fiți...

Ploi
te-nchid
ierbii lins,
fin atins,
iz fiind;

happle-ntr-un picior, bârzoii,
gros la doagă, greu precum e Pind,
umbră de colind;
fraticid
în molid
ars de nopți, stupid;
cârțiței predat
țeapăn și-n duhori de *mat*,
peste cap c-un deal și-un gând...

Prin câmpul prădat...

Dusu-ți orizont,
 prins în cornul bont
 al himerei Fam,
 mi te-a prins în ham
 și mi te-a purtat
 prin câmpul prădat
 blestem albastrui
 la oblânc să-ți pui
 osul mâinii stângi
 tu să uiți să-l plângi,
 osul mâinii drepte
 hăcuit în trepte
 și cu pas pășind
 din zori până la *chind*,
 să te duci dus-ai
 prin văzduh vătrai
 verde, mucezit
 sprinten *dusvenit*
 mersul prin căpițe,
 ochi țesuți în ițe,
 galben, sprinteior,
 tot prin ceasul chior,
 înecat de unde
 s-ajungi în *niciunde*...

Numai noaptea

de-ai ieși
 din undirea
 calmă,
 te-ai topi
 ca fulg, deși
 porți noroc
 în palmă.
 La amiezi
 de-ai sta *numai*
 să respiri
 în vară,
 /
 te-ai încovoia

plăvițe...
 oile
 cu jalnic cost
 și-ai plăti
 în ițe,
Numai noaptea...
 drum pierdut
 fără rost-
 Și-ai rămâne
 boabă rară
 tras de
 ca pai

De același autor:

Nesomnul patriei, versuri, volum editat de Comitetul de Cultură al județului Vaslui, 1980;
Corăbii în septembrie, proză scurtă, Editura Junimea, Iași, 1984, premiul pentru debut în proză;

Călărețul de os, proză scurtă, Editura Cartea Românească, București, 1991;

La coada cometei, roman, Editura Porto Franco, Galați, 1997;

Balada vârstelor, poezie, Editura Cartea Românească, București, 2004.

“În ironia eului liric, însă, nu prevalează niciodată, parodicul, necum pastişa. Ingenuitatea umorului său este indiscutabilă, de unde fiorul abia simțit de tragism într-o derulare a robusteții tuturor vârstelor și ipostazelor vieții. Toate respiră dintr-o disciplină geometrică nimicitoare, nu doar la nivelul ritmului retoric, ci și sub aspect grafic. Ba chiar geometria textului, în sensul caligramelor lui Apollinaire, e cel dintâi aspect care frapează...”

Remarc bogăția registrului lexical în care neologismul și clișeele moderne sunt frăgezite de naturalețea neologismului, utilizat cu pricepere. Logica sintaxei tradiționale e surprinsă permanent de alchimia asociațiilor ireale, dar fără primejdia artificiei, cum se întâmplă la moderniștii mimetici.”

Theodor CODREANU

“Ion Gheorghe Pricop și-a propus, și chiar a reușit, să adune o sumă de cuvinte care, din nefericire, încep să-și piardă locul din fondul principal, devenind un fel de piese de muzeu. Autorul le pune în valoare găsimdu-le un loc aparte. Este una din puținele probe de valorificare autentică a spiritului românesc de la sat, a tot ceea ce, încet-încet, începe să devină doar amintire”

Emilian MARCU

În BALADA VÂRSTELOR strofele se aseamănă cu un șirag de perle naturale, îndelung șlefuite, puse pe un fir de mătase pe care le poartă la hora lumii o codană. Toți flăcăii se opresc să o vadă, fiind atrași nu atât de suplețea și frumusețea fetei, ci mai ales extaziați privind la șiragul de mărgelă care îi împodobesc gâtul de lebedă...

Am remarcat...robustețea zicerilor turnată în metope care, așezate pe coloana fără sfârșit a poemului, conferă fiecărui vers consistență”

Constantin CLISU

ÎNCĂ NE ÎNTÂLNIM

Ioan Baban

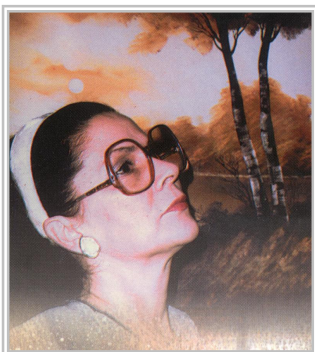
Încă ne întâlnim cu zei pe stradă
 într-o avansată stare de
 ebrietate,
 le cad pe creștet norii de zăpadă
 și fac minuni atât cât se mai
 poate...

trecem indiferenți pe lângă ei
 și săvârșim păcate cu duimul
 căci ne-am făcut din asta obicei,
 până-ntr-o zi când ni se-nfundă
 drumul...

când merg pe stradă zeii
 îmbătați
 de vinuri tari dospite în Olimp,
 noi îndurăm păcate și, blazați,
 ne ducem crucea spânzurați de
 timp...

POESIS

VIORELA CODREANU TIRON

Ochiul somnului – darul iubirii

Lecturând poemele din acest volum rămânem copleșiți de frumusețea pură ce se degajă de pe fiecare pagină. Ne cuprinde forța torentului suav al afectivității, sinceritatea neîngrădită, curajul în afirmarea frumuseții corpului și a dragostei polivalente în condițiile uman feminine moderne, deloc simple, mai degrabă amenințate. Această experiență este marcată de pasiuni profunde, taina umilind luciditatea intelectului cu adevăruri superioare și puterea binelui, a generozității prin abilitatea instinctului, instrument al autoapărării / autoafirmării venind dinspre senzualitate, bucuria erotică și darul iubirii. Da, darul iubirii atotputernice și discrete, care pare a fi, alături de frumusețe și taină-enigmă, constituantă-fundament a eternului feminin.

Albert Kovacs

Ursitoarele

De la naștere am fost înfășată
 într-o pânză țesută din lacrimi,
 ursită să plătesc polița
 pe care Natura, - sora Soartei -,
 mi-a scris numele.
 Ursitoarele mi-au lepădat în leagăn
 alte și alte lacrimi
 din care să-mi fac coliere-mătănni
 să nu mă plictisesc
 când va veni adevărata durere.

Timpul meu

Timpul meu unic,
 aparte de celelalte timpuri,
 s-a scurs atât de încet
 pe lângă mine,
 încât nu mai știu
 de l-am avut,
 de-a fost cu adevărat al meu
 sau nu a fost decît
 iluzia unui timp,
 răstălmăcit de doamna Vreme.

Îndură-Te, Doamne!

Îndură-te, Doamne și dă-mi:
 Dă-mi adierea zefirului
 din patima nașterii mele
 și leagănul vieții din zarea luminii!
 Dă-mi cupa iubirii
 s-o vărs peste lume
 balsam să se-aștearnă pe suflete!
 Și-nvață-mă, Doamne,
 să înțeleg muzica
 din strunele curcubeului
 ca liniștită s-adorm în brațele tale
 și rugă să fiu peste noapte.

LUMINA MAGILOR

Am împletit stele în fulgere
 albe, arzătoare, ascuțite
 și-albastră săgeată le-am trimis
 în miezul pământului,
 pe creștetul muntelui,
 pe albia râului
 să potolească clocotul râului,
 și să aducă, încă odată,
 Lumina Magilor
 ce-a fost uitată! (?)

ÎN LAGUNA ALBASTRĂ

Viorela Codreanu Tiron

Am adormit
fără să vreau
în laguna albastră.
Dar aici totul se transformă:
primăvara speranței
devine iarna disperării.
Vârsta înțelepciunii
devine vârsta nebuliei.
Anotimpul luminii...
mi-e frică să spun!
Știu doar că mă voi trezi în zorii zilei
dacă până atunci
cineva
nu-mi va fi furat zorile.

EU SUNT

Viorica Ispir

Eu sunt un om normal, ce zi de zi învață
Și aş dori să știu cum vieții să-i fac față.
Aud chemarea vieții în răsărit de soare,
Văd gingășia firii în fiecare floare,
Și vreau să fiu model celor ce dau povață
Eu sunt un om normal, ce zi de zi învață!

Mă tot prefac că-i bine, când trupul mă mai doare,
Simt uneori, în suflet, a vieții apăsare,
Ating cu ochii minții o toamnă care vine,
Mă-ngrijorează timpul ce trece peste mine...
Eu sunt un om normal, ce zi de zi învață!

Eu știu că viața-i luptă, iar tinerețea zboară,
Spun celor ce învață, că lupta nu-i ușoară;
Visez o lume nouă, mai bună și mai dreaptă,
Mă străduiesc, prin tineri, ca să mai urc o treaptă.
Sper în normalitate, în bine și-n frumos
Căci omul bun, în viață, e cel mai valoros!

ASCULTĂ-ȚI INIMA

Viorica Ispir

Cunoaște-te pe tine însuși
Și stăpânește râsul, plânsu-ți,
Euforia, disperarea,
Ca să nu faci valuri multe,
Precum e în furtună- marea.

Te chibzuiește și socoate
Cum poți să treci, cu demnitate,
Când te răpune neputința,
Sau ești cuprins de rele patimi...
Și nu-ți semna, senin, sentința.

Și a greși e omeneste,
De ce nu-ți place, te ferește!
Tu ai în inimă răspunsul –
Mai roagă-te la Dumnezeu,
Prin toate, ne vorbește Dânsul.

La gură, tu să pui lăcate,
Ascultă-ți inima, în toate,
Gândește-te mereu, la bine,
Iartă-i pe cei care-ți greșesc,
Dar iartă-te, întâi, pe tine!

CRONICI LITERARE

OBSERVAȚII SAU BĂGĂRI DE SEAMĂ

-Contribuții critice la o Istorie-

PROIMION

Multe sau puținele mele pagini sunt fapte (întâmplătoare!) cărora adesea le-a lipsit grandoarea (și) din pricină că s-au născut într-un spațiu târgovețesc aproape anonim. Să fie acesta un semn de recunoaștere?

N-am vrut ca, măcar, o parte din lecturile mele să se neantizeze. De aceea, le-am convertit în cronicile literare în care cred, având tăria recunoașterii valorii lor.

Mă (re)încredințez tiparului cu teamă, dar și cu convingerea că -deși neștiut- sunt un scriitor. Mă va descoperi **Cineva**, pe care-l rog să se grăbească. Pentru că nimeni nu are dăinuirea Turnului Goliei. Timpul mă presează, dar și din alte pricini...

Îl evoc pe Gabriel Garcia Marquez, care spunea: **“Pe măsură ce ești mai inteligent, în aceeași măsură ți-e mai teamă. Așa încât, ființei omenești celei mai inteligente îi e teamă de tot”**

Puneți drept motto **Cărții** mele aceste vorbe.

Autorul

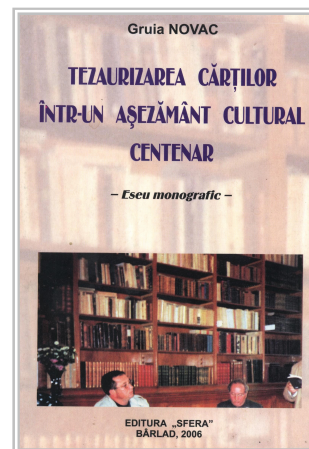
CRISTIAN SIMIONESCU, POET AL TĂCERILOR

Toate volumele de poezii ale lui **Cristian Simionescu** sunt izomorfe, caracteristică în stare a monotoniza lectura oricât de serioasă. Salvarea (sic!) vine din varietatea ideilor puse în dezbateră unor personaje-simbol cu transparente corespondențe în lumea din jurul nostru. Deși are puțini cititori (criticii socotindu-l însă o revelație), e acceptat, de reflexivi mai ales, mesajul lui susținând gnomul și penetrând judecata. Cărțile lui sunt culegeri de apoftegme dezvoltate cu rară inteligență și acribie, fără a fi explicații date umorilor lumii. Cristian Simionescu nici n-ar avea răbdarea detalierii; el sugerează larg, dar esențial. Citiți: **“Stăpânirea de sine –poate un moment de lene! / O, lene, cum pari aplecare în gând! / Zilele când îmi cresc aripi pe corp și planez/ deasupra urbei, măcar un metru deasupra / pământului, procurorii de adevăr strigă: “E o nimica toată, / și muștele zboară”**. Nu credem, nu

adeverim!” Of, ingratitudine,/cu pielea ta de oțel !/ În ținutul bufonilor canicular un singur fulg îmi taie / sufletul în două.// E o prevestire a brizei că al șaselea pas / a și atins o parte din ținutul nevăzut” (Pg. 124, vol. **Ținutul bufonilor**)

E un **simbolocentrist**, subliniind, exacerbat, o calitate a unei forme tipice (celelalte fiind fie estompate, fie anulate) în raport cu haosul ordonat din jurul nostru, ori accetându-i capacitatea personajului de a se impune și, eventual, a face prozești, adică exact inversul a ceea ce ar intenționa morala comună acceptată.

Acesta este și punctul forte al cărților lui Cristian Simionescu, dar și obstacolul care diminuează interesul cititorului (vulgar, fără indoială) pentru ele. Cei care duc lectura până la capăt sunt avizii doritorii /iubitorii de senzații filosoficești tari, aceștia devenind, finalmente, fanii (sic!) bufonului între bufoni – Poetul. **“Fătașilor, pumni în pumnale de**

scârț! / Limba vacii mugește din supa cinei. Suntem pe laba șacalului / și mai faceți și haz, o să vi se ducă vestea! – zice Candidul (p. 102, **Ținutul bufonilor**).

Cristian Simionescu nu mai caută **lumea**, el vânează **tipuri**, pe care le pervertește apoi în simboluri. Omenirea devine automat una a bufonilor, în care impresia de caraghioslăc ajunge stare, justificând astfel râsul ce ne cuprinde și de care acceptăm să ne facem în atâtea împrejurări. “Ținutul bufonilor” e, altfel spus, nelimitat, atingând cotele unei megaconstrucții cu saloane imense, intens luminate, dar și cu carcere în care razele nu pătrund nicicând. “**E limpede că poetul duios este o hahaleră / Nu că-i o vină și o rușine să fii duios, / dar neatent poți confunda lupul împăiat cu cel adevărat.**” (p. 28, **E limpede**, vol. **Violențele oceanului**). E preocupat de recuperarea simțului pierdut al observației, zonă nesigură a existenței, în neputința de a sesiza clar contururi și miez stând începutul marilor tragedii ale individului (adesea și ale lumii). “**Urmele hamului lăsară dungi pe corpul tău, umbre de neșters, degeaba te rozi cu piatra ponce, / degeaba potrivești veștminte și fard! Sunt îndeletniciri / care dezvăluie ceea ce vrei să ascunzi cu tenacitate**” (p. 95, **Codul bufonului**, vol. **Maratonul**). Util de subliniat e că adevărurile “mediatizate” de Poet își au rădăcinile în adâncul (ocult? inefabil?) al poveștii despre lumea imperfectă în care ne naștem și trăim(...).

Paradoxal, poeziile lui Cristian Simionescu par elaborate meticolos; de fapt, ceea ce le asigură trăinicia este spontaneitatea, ușor vizibilă unui ochi exersat, o spontaneitate însă “prelucrată” într-un îndelung exercițiu de experiență intelectuală serioasă. Absența elementului postiş explică valoarea dezinvolturii sale care se preface, astfel, în gest firesc, înlocuind transformarea manierei în stil. Numai așa poezia lui e autentică, noutatea fiindu-i permanent haină de gală. Cândirea Poetului e așezată în tirade lungi-lungi, clădind ușor

impresia de teatru (poetic?). Scriitorul pare a veni direct din stirpea lui E. Ionesco, iar din literatura română e “rudă” cu regretatul Dumitru Solomon. “Replicile” personajelor-simbol, prezente peste tot în operă, sunt admirabile clivaje, sublimite în proiecții intelectuale demne de pana unui tragedian antic ori renașcentist. Poezia lui Cristian Simionescu poate fi, ușor și formal, dramatizată, chiar dacă actul acesta se (s-ar) petrece în mentalul unui lector cultivat, cinstit și care vede **dincolo** ... Părăsesc ideea, ca să nu fiu socotit famigerat. (...)

Plăcerea (ori nevoia) Poetului cea mai mare este de a vorbi **din El**, dar nu el, ci exprimându-se prin voci (guri !) diverse, niciodată suficiente însă. Și pentru că procedeul cere o onomastică acceptată, vocile au căpătat nume, devenind semne ale unor **tipuri** speciale, în stare a configura lumea imaginată de Poet, dar imposibil de “desenat” în imensitatea ei. De aceea, personajele – simbol sugerează fiecare, prin ingenioasa plasare în text, un colț, un spațiu de lume care urmează, ca într-un puzzle imens, să fie plasate corect întru închegarea finală a “hărții” inițiale. **Blasfem, Truverul, Striix, Bufonul, Candidul, Mimul, Arhitectul, Edilul, Bastardul** - sunt comilitonii Poetului, el acceptând să rămână în umbra lor. Această cohortă de voci îl ajută pe Cristian Simionescu să rupă zăgazele terestre și să inunde cosmosul cu “fantasmele”, cu bizareriile lui. Vorba vine, bizarerii, întrucât Poetul nu-și pierde nici o clipă uzul rațiunii, asigurând unitate imaginii globale, căreia, pe lângă contururile clare, îi conferă și valoare apodictică.

O dovadă peremptorie a afirmațiilor de până acum este poemul **Șase mișcări verbale** (p. 200, **Ținutul bufonilor**), care poate-ar fi stat bine în capul volumului, esența

artei cristiansimionesciene. El îl reprezintă pe Creatorul aflat într-o perpetuă mișcare, chiar și când ne-o sugerează. Apelul la vorbe e, astfel, obligatoriu și, în consecință, iată-l realizat: “**Nu coborî / să afli / că nu știi / ce-ai bănuț / că poți / tăinui**”. Atenționare? Sfat? Îndemn?

Apoftegmă? Blestem? Din fiecare câte puțin dacă acceptăm, obținem portretul –robot (sigur, pentru că Poetul “nu există”, doar îl bănuim și-l dorim întâlnit cândva...) al unui Creator, care când e ludic e serios, când e reflexiv e tranșant, când e oniric veghează și când vorbește ni se adresează.

Ultima sa carte (până azi), **Ținutul bufonilor**, e marca inconfundabilă a unui Poet **cap de generație**, aici - ca și-n celelalte volume- forma poemelor dezvoltându-se într-o fermecătoare luxurianță stilistică. Cât despre generație (și nu mă contrazic!), Poetul **adevărat** – adjectivul nu e deloc uzat când îl alătur lui Cristian Simionescu- trece peste marginile clasificărilor. Cu cine e sau va fi contemporan, rămâne să stabilească Posteritatea, în sentința

căreia am deplină încredere. Deocamdată, **Cristian Simionescu** e mândru și calm cu măsură, e tandru în momente rarissime, ironic în preajma deșteptilor, indigent pentru proști, tăcut mai întotdeauna, afișează oarece facondă când face cuplu dialogic cu Vasilian Doboș, mirat de “inițiativele” culturale megalomane ale “satului” în care trăiește, reținut față de titlurile efemere și partizane, în rest, e chiar Om adevărat și un Poet autentic, asimilat deja de o literatură care-l merită cu asupra de măsură. **“Delfinul de după gard șoptește: nu credeați că nu se poate muri de tot? Ești/mereu înviat...”** (p. 264, **Ținutul bufonilor**).

Cristian Simionescu tace și scrie. Scrie și tace. Eu cred că acest vechi postmodernist român a atins punctul **V** în poezie.

Gruia NOVAC

O GLOBTROTĂ TRĂSNITĂ ȘI CARTEA EI IDENTITARĂ

Am crezut că e foarte lesne să scriu un portret despre OLTEA RĂȘCANU-GRAMATICU. Dar certitudinea aceasta a avut durata unei clipe, pentru că imediat am devenit sclavul aprehensiunii.

Despre cine redactez o compunere? Despre femeia cu forța lui Heracles, dar care n-a luat încă hotărârea de a curăța grajdurile lui Augias, regele din Elis sau despre Bărbătoasa cu puterea moirelor “torcătoare”, în stare să călăuzească destinele omeniei?!

Nu este începutul unei encomiade, mă aflu doar în incipitul căutării chipului real al unei Doamne care intrigă și impune în concomitență, damnată și elogiată în proporții aproximativ egale, culmea, cam de aceleași persoane (unele neajungând cu glăoria nici până la genunchiul broaștei!), dar nimeni neavând vitejia ori cutezanța de a o împinge spre rugul pe care numai ce l-au aprins...Doamna aceasta, a cărei sabie ades s-a încrucișat cu a mea – dar spre folosul altora -, are o zeiță căreia i se închină cu rânduială: ISTORIA. Subjugată și-a asumat predestinarea, uzând de cea mai la îndemână unealtă: curiozitatea, devenită apoi, prin avatar,

cercetare, al cărei divin sinonim este alergarea prin spații temporale, spirituale și geografice, toate convertite în cărți citite și teritorii bătute cu piciorul, unele aflându-se la antipodi.

“Ocolul” făcut mi s-a părut cel mai scurt drum pe care am ajuns, neostenit dar temător, la Amurgul zeilor (Amurgul zeilor, Editura PIM, Iași, 2006, coperta Bogdan Artene, 678pagini, f.p.), o carte semnată de Oltea Rășcanu-Gramaticu, fiică a Bârladului care ar trebui s-o nemurească (însă, după cum știm, nimeni nu e profet în țara lui !), care, iată, debutează acum, în 2006/2007, cu pagini de literatură, întrucât nu altfel pot fi socotite textele cu impresii de călătorie.

Amurgul zeilor e o carte de 678 de pagini, cu un fel de motto împrumutat din Sfântul Augustin – Credo quia absurdum “Cred pentru că e absurd”-, moft desigur, mai ales că vorbele au fost rostite de mai vechiul teolog Tertulian (secolele II-III), dar care până la urmă completează fericit un argument numit “posibil”, din care aflu că, “încă din zorii civilizației umane”, “călătoriile au fascinat omenirea”. Probabil ca să “supraviețuiască și să reziste

timpului”, după cum, foarte convinsă, dar puțin persuasivă, ne spune autoarea “aflată în Zodia Săgetătorului, sub semnul Soarelui”, dar, paradoxul dracului, mi-a priit mai mult Luna plină, aia cât o mămăligă pentru slugi, când împreună cu Aneta lu’ moș Mitriță Cărăbuș și cu Maria lu’ moș Iancu Haraga (pe rând firește !) nu reușeam nu să o mâncăm toată, ci nici măcar s-o începem. Nu ne-am lăsat, ci ne-am continuat “călătoriile” inițiatice, ca să nu punem în pericol “cel mai interesant experiment al Demiurgului”, vorba profesoarei-autoare, “până nu este prea Târziu...”

Amurgul zeilor e o carte care se citește într-o noapte, dacă vrei să fii de-acolo. Am descoperit un globtrotter dăruit nu numai cu “rezistență fizică”, ci și cu rara însușire de a observa și reține; dar, mai presus de asta, de a reda nu din plăcerea relatării infatuate, cât mai ales, din dorința verde de a oferi o părticică a simțirilor proprii celor care n-au putut străbate nici măcar o leghe din distanțele pe care le-a parcurs...

Știu că forțez vechi porți ferecate, dar voinicii mă vor urma, iar nevolnicii vor trimite către mine săgeți cu vârfuri boante, drept pentru care zic: Oltea e o zicătură curgând din vechiul oltalm sau otalm, care apărare ori ocrotire înseamnă, sens mult drag nouă, românilor, chiar dacă el vine dintr-o neaoșă vocabulă ungurească. E “ocrotitoarea” Cartea distinsei autoare, Doamna Oltea, prin bogăția informației și prin vastitatea geografică din care provine. Dacă am receptat bine, după o noapte de lung nesomn, paginile sute ale prozatoarei sunt “o adevărată obsesie”, frumoasa obsesie a descoperirii, a cunoașterii prin drumeția îndelungă. Ceea ce neofii vor pricepe mai apoi, este că drumurile autoarei sunt ale unui istoric în stare a vedea nu numai niște ruine, ci și ce reprezentau acestea pe când erau celebrul sanctuar incaș închinat Cultului soarelui și numit Rovine di Pachacamac. (Aici, mă intrigă, cel puțin epidermic, coincidența măcar morfologică cu vechiul românesc, bulgăresc la origine, rovine “surpătură”, “râpă mocirloasă”, dar asta-i deja altă problemă.)

Cititorii de bună credință rămân să răspundă singuri la întrebarea retorică pusă de Oltea Rășcanu-Gramaticu în ultimul rând al cărții: “Unde a dispărut romantismul călătoriilor și setea de necunoscut?” (Sic!)

Pe mine, însă mă urmărește o altă întrebare, a mea, mai pragmatică și mai puțin falsă: este Oltea Rășcanu-Gramaticu scriitoare? Citiți cuprinsul și veți constata o acrobție în construcția titlurilor demnă de cratori importanți. Rigoare și simțământ. Ca la clasici și la romantici. Ca la marii scriitori obiectivi. Destinul Ungariei. Încrezătoarea Austrie. Pragmaticul Albion. Velikaia Russia. Demnitate daneză. Seducătoarea Sicilie. Armenia rediviva. Uzbekistanul hegemonic. Misterul faraonilor. Tunisia speranței. America I love you. Incadescența Brazilie. Amurgul zeilor. Vendeta chiliană. Incitante ca un poem aceste titluri selectate din atâtea demne de selectat” Prin poezie. Prin esență. Prin directitate. Prin efuziune. Dar, atenție: “Cerul este spuzit de stele, mici făclii ce pâlpâie mai intens la apariția astrului selenar care ne învâluie cu razele reci, melancolice, vântul și-a găsit culcuș între arbori și dormitează ușor..florile de oleandru multicolore și gingașele orhidee înmiresmează aerul...Liniștea devine apăsătoare...În curând vor apărea zorile...Autocarul gonește pe șoseaua puțin aglomerată, pe lângă țărmul mediteranean, spre nordul țării, în provincia Galileea, la Nazaretul copilăriei lui Iisus Hristos...Somnul a învins, pleoapele tot mai grele s-au închis și noi pășim în lumea viselor unde orice miracol este posibil...Dimineața suntem, deja, la Nazaret...” Demnă de pana unora mai înzestrați, această îmbinare a narațiunii cu descrierea, insesizabilă la un moment dat, face din Oltea Rășcanu-Gramaticu o autentică povestitoare.

Alteori, autoarea lasă loc efuziunilor elegiace parcă, meditativul făcându-și simțită prezența. Iată: ”Dincolo de farmecul eroilor lui Homer cu deznodământul tragic, (...) de calul troian și darurile grecești, rămâne faptul real, o cetate a fost incendiată (...) Imaginea Troiei distruse mă urmărește și după plecarea autocarului.

Semntimentul bucuriei de a ajunge în aceste locuri se șterge și umbra tristeții apare. Ce rămâne din atâtea zbateri umane?! Nimic...Doar pietre ce consemnează că pe acolo au existat oameni...” nu altfel gândește un creator. Oltea Rășcanu-Gramaticu este o scriitoare autentică!

Literatura de călătorie, zonă specială aflată la granița dintre real și virtual, nu acceptă doar observarea și acumularea, ci cere neaparat harul unei prelucrări adânci, unei descifrări a tainelor în stare să trezească simțăminte și pasiuni. Literatura de acest gen nu e paseistă, e numai stimulatorie, cultivând curiozitatea și cutezanța. E ceea ce a făcut Oltea Rășcanu-Gramaticu, profesoară de vocație și creatoare de talent, cu volumul Amurgul zeilor. Și-a dat jos vălul și a apărut scriitoarea.

În Posibil(ul) argument, scriitoarea Oltea Rășcanu-Gramaticu, cu modestie netrucată, mărturisește că: “aceste impresii (...) înserat (sic)” într-o lucrare se dorește o invitație, mai ales

pentru tineri, de a călători nu numai în scopuri pragmatice, ci ca romanticii navigatori spre orizonturi îndepărtate de matricea natală, spărgând granițele conservatorismului și înțelegând că lumea este o mare și diversificată familie care trebuie cunoscută și apărută de toate vicisitudinile care pun în pericol Planeta Albastră.”

Astfel, prozatoarea Oltea Rășcanu-Gramaticu a cristalizat mesajul profund umanist al volumului Amurgul zeilor, într-o carte-ghid, comoară documentar-eseistică cu caracter inițiativ și, în multe locuri, artistic. (N.B.O atenție în plus ar fi trebuit acordată punctuației; ah! virgula...)

Volumul s-a înscris deja în șirul reușitelor spirituale certe dintr-un oraș care așteaptă încă eclozarea...

7 ianuarie 2007

Gruia NOVAC

DUBLA INFATUARE

Viorica Ispir

De mult, apa de ploaie
A tot căzut șuvoaie
Peste acest pământ.
Se-ntinse mult sub Soare
Și, crezând că-i mare,
Se-scrise la cuvânt.

S-a adresat îndată,
Ușor cam tulburată,
Spre-un limpede izvor,
Ce l-a zărit pe cale,
Mânându-și apa-n vale.

De unde ești, mă frate,
Și unde pleci departe,
Nu vii să mă-ntâlnești?

Eu am atâta apă,
Că nu putu să-ncapă
În clinuri pământeste.

Tu ești așa subțire,
Grăbit, tu pari un mire,
Ce merge la-nsurat.

Dă-ți apele încoace
Și mare mă voi face,
Mare, cu adevărat!

-Îți înțeleg, surată,
Chemarea-ți disperată,
Știu, fără mine mori.
Din falnica -ți mărire,
Rămâne amintire

Doar roua de pe flori.
Eu am apa curată,
Tu-apa tulburată,
Și faci prea mult noroi.
Eu sunt vestit în lume
Pentru ape bune;
Nu-i loc pentru-amândoi!...

Să fi uitat oare izvorul
Că-n apa de ploaie,
Își are sporul?...

REMEMBER: ALEXANDRU POAMĂ (1948-1997)

Cel ce va fi în amintire, și zâmbet, și dragoste...

În toamna anului 1997 Alexandru Poamă a plecat de lângă noi; de atunci au trecut 10 ani... În urma profesorului rămân, desigur, regrete, amintiri și cărți...

S-a născut la 16 noiembrie 1948 în Călinești-Prahova. După studii de filologie (engleză-franceză) la Universitatea "Al. I. Cuza" Iași, a îmbrățișat cariera didactică, careia i s-a dedicat cu ardoare. O mare pasiune a vieții sale a fost radioul, dar și publicistica l-a interesat în egală măsură, având numeroase colaborări la ziare și

reviste.

Activitatea sa nu ar fi pe deplin schițată dacă nu aș aminti și lucrările pe care le-a lăsat în urma sa, după o muncă tenace dusă cu pasiune: volumul "Sorin și Sorina", apărut la Editura Ion Creanga, București, 1988, "Filigran", apărut la Editura Cutia Pandorei, Vaslui, 2004, și alte lucrări rămase deocamdată nepublicate.

La catedra de limbi străine a Liceului "Mihail Kogalniceanu" din Vaslui a fost profesorul-reper pentru studiul limbii și literaturii engleze, entuziast, dăruit profesiei, și-a îndrumat elevii cu răbdare, profesionalism și dăruire.

Așa va rămâne în amintirea prietenilor și colegilor, a celor care l-au cunoscut îndeaproape și a celor care au dorit să-l cunoască: un om de o aleasă generozitate, manifestată în gesturi discrete, cu atât mai prețioasă pentru cei care au beneficiat de ea.

Liliana Moga

FLUXUL CONȘTIINȚEI

Pe Alexandru Poamă l-am cunoscut în vremea studenției ieșene, la mijlocul anilor '70. Pasionat de reportajul radio, bun profesor de engleză și franceză, stabilit în Vaslui, dînd de acolo semnale scrise (un volum de debut, Sorin și Sorina, apărut în 1988), Alexandru Poamă a sfîrșit stupid, "strivit sub roțile unui automobil bezmetic", cum spune Teodor Pracsiu; asemeni concitadinului său, poetul Ion Iancu Lefter, "chemat" astfel de Ion Enache, dispărut, și el, devreme (un lucru e limpede: Vasluiul își pierde scriitorii parcă printr-un blestem: Ion Iancu Lefter, Valentin Silvestru, Alexandru Poamă, Ion Enache): "Unde ești Ioane, Ioane bădiță / Să hrănim cu jar caii din peniță. / Chiar în vreme ceții cu profil de lup / Îți era condeiu

harnic ca un stup. / Sau în huma crîșmei la periferie / Băteai crunt orașul c-un harag din vie / Ai plecat cînd plumbul năștea noi ziare / Lîngea rotativa un vițel de sare / Chiar din mărul nunții te-a gonit un vierme / A schimbat în clopot cușma cu poeme. / Unde ești Ioane, Ioane bădiță / Să hrănim cu jar caii din peniță". Nu știu cine îl va "chema" pe Alexandru Poamă, e cert, însă, că el "rămîne", iată, prin romanul Filigran, tipărit postum la Editura Princeps Edit. Cartea e în genul stream of consciousness, cum sugerează personajul-narator însuși: e povestea unei vieți și a unei epoci, spusă într-o noapte lungă, densă, în fluxul (sub)conștientului, care curge în tic-tac-ul obsedant al unui ceas: "... tic-tac, tic-tac,

tic-tac... Subconștientul meu a început să fabrice, iar, fel și fel, de imagini de împrejurări... Interesant e, însă, că, în însășilarea lor, se pleacă totuși de la o bază reală, adevărată, după care se brodează alte și alte lucruri, care nu s-au întîmplat niciodată, dar care s-ar fi putut (ori chiar, s-ar putea, încă) petrece. Ce bine-mi amintesc totul! Nici nu știu ce să spun, o fi fost vis, sau imaginația mea a lucrat și m-am aflat într-o stare de semiconștiență creatoare, vecină cu visul... Și nici nu-I nevoie să-mi amintesc ceva, văd totul clar, ca într-o carte deschisă. O carte a inimii, a străfundurilor sufletești. O carte a lucrurilor care, în condițiile vieții de zi cu zi, nu îndrăznesc să iasă la lumină, să prindă glas, mocnesc. Ieșirea, într-un fel sau altul, din normal, le dă contur, putere și pregnanță. Și nu numai atât. Această stare de deconectare din obișnuit, le multiplică și amplifică... Mă întreb, iarăși: Oare am visat, sau...? Pentru că, dacă am visat, înseamnă că am dormit. Așa pare să fie, întrucît nu mă simt deloc obosit, dimpotrivă, trupul și mintea mea par acum mai odihnite. În timp ce, dacă ar fi fost vorba despre altceva, de febra creației, de exemplu, aș fi fost, fără nici o îndoială, mult mai obosit, epuizat chiar... Nu știu alții cum sunt, dar eu, dacă scriu, fie și numai două rînduri, simt că din mine s-a desprins o părticică și că, fără ea, nu mai sunt eu, am pierdut ceva ce era al meu și numai al meu. Asta ar fi, poate, și explicația faptului că, spre deosebire de alții, nu scriu deloc ușor. Uneori. Sunt zile, săptămîni, și chiar luni de-a rîndul, când nu mă simt în stare să scriu un cuvînt. Alteori, înmugurește, deodată, în mine, dorința de a mă așeza la masa de scris și de a trudi asupra foi de imaculate...": imagini, împrejurări, evenimente, o structură contorsionată a ființei interioare, visuri și coșmaruri, febra creației, amintiri – totul se adună în ceea ce protagonistul romanului numește cartea deschisă a inimii și cartea lucrurilor. Cele două "cărți" corespund definiției de Dicționar a filigranului; cartea inimii e asemenea aceluși desen sau inscripții imprimate pe hîrtie și folosite ca marcă de fabricație sau ca

marcă specială pe hîrțile de valoare (timbre, bancnote, etc.); cartea lucrurilor e ca o dantelă de metal, executată de obicei din fire de aur sau argint sudate, folosită în orfevrărie: desen imprimat și dantelă de metal, filigranul este metafora de identificare a romanului lui Alexandru Poamă.

Mai întîi, cartea lucrurilor, dantela de metal. Lumea din romanul Filigran al lui Alexandru Poamă e aceea a "obsedantelor decenii" de dinainte de 1989, fixată în viermuiala unui oraș de provincie, într-o școală din epocă. Sînt personaje tipice în împrejurări tipice: "tovarăși de la forul superior" și oameni care nu vor decît să-și facă meseria, execuții în ședințe, după binecunoscuta rețetă a vremii, anonime și insinuări, delațiuni, cabotinism, intrigi mărunte, zbaterea fără speranță a inșilor integri: cum se poate face viața amară în decorul aparent patriarhal al unui oraș de provincie – aceasta e baza reală unde se adună evenimentele și personajele cărții. "Din cauza dosarelor nu se mai văd oamenii", spune personajul-narator, fixînd astfel epoca și "damnarea" oamenilor săi. În fluxul amintirii (visului, coșmarului) lui Paul Alexandrescu se regăsesc "felii" din realitatea timpului, cu toate stereotipurile, azi, caraghioase, unele, foarte active încă, altele. N-au scăpat finei observații a prozatorului nici interviurile radio (pasiunea autorului), care începeau, invariabil, cu întrebări gen "aș dori, pentr-nceput, să vă rog să-mi spuneți ce înseamnă poezia pentru dumneavoastră?"; cum, la fel, omul de radio, cu un acut simț al detaliului psihologic și sociologic nu putea rata una din tipologiile cele mai semnificative ale epocii: hibridul, omul "nici țăran, nici orășean", fără rădăcini și, în consecință, fără orizont: iată una din realitățile tipice epocii: "Cei care s-au născut la oraș și au copilărit într-un apartament la bloc, nu sunt prea legați de locuri, nici chiar de oameni. Asta pentru că, în aceste condiții, azi locuiești pe o anumită stradă și într-un anumit cartier, mîine, ori într-o altă zi, te muți și mutatul acesta nu e deloc dureros și cu probleme... Pe cînd la țară,

e altceva: într-o casă și-ntr-o curte stai o viață de om, ba, câteodată, părinții lasă totul moștenire copiilor, iar aceștia, la rîndul lor, copiilor lor și tot așa. Unui orășean, mai ales copil fiind, îi este la fel de indiferent dacă pleacă din cartierul cutare într-altul, ori dintr-o urbe în alta. Cîteodată – și nu de puține ori – intervine chiar mirajul noului, care conduce, inevitabil, la dorința ardentă de a pleca mai repede, de a face cunoștință cu noua reședință, mai ales dacă e vorba de un oraș mai mare și cu mai multe posibilități. Pe cei de la țară nu-i încîntă niciodată plecarea în alt sat și, cu atît mai puțin, strămutarea de la sat la oraș. Iar dacă, pînă la urmă, dau ulițele pline de farmec și de pitoresc pe niște străzi asfaltate, o fac cu strîngere de inimă și cu durere în suflet, în sinea lor, ei rămîn aceiași fii ai satului. Cineva spunea – și, poate pe bună dreptate – că, după un timp, oamenii aceștia ajung să nu mai fie nici țărani, dar nici orășeni pe de-a-ntregul, < <evoluția> > lor oprindu-se pe undeva, pe la jumătatea drumului. Și, probabil așa s-ar putea explica faptul că, întorși de la țară, la începutul unei noi săptămîni de muncă, cu cîte-o găină, o gîscă sau o rață, nu se-ndură s-o taie imediat, ci o mai țin în baie, ori pe balcon, hrănind-o, bucurîndu-se de viața ei și amăgindu-se cu gîndul că, de fapt, n-au plecat niciodată din mediul rural. Alții, tînjind tot de dorul satului, < <ochesc> > vreun petec de pămînt și nu se lasă pînă nu pun pe el ba niște ceapă sau usturoi, ba cartofi, roșii ori fasole. De cele mai multe ori ies în pagubă cu < <lotul> > lor, care le oferă, să zicem, o roșie la un preț mai mare decît dacă ar lua-o direct din piață. Însă, bucată aceea de pămînt e raiul lor. Vara, după orele de lucru, în loc să stea în apartament și să se sufoce de căldură, se duc la < <grădină> >; mirosul reavăn al pămîntului și plantele cultivate și îngrijite de mîna lor le dau sentimentul că, de fapt, căldura toridă a dispărut, că se află cu toții într-un cîmp care-i hrănește și-i apără. Unii, mai îndrăzneți, își încropesc și un fel de coteț în care-și cresc, cu resturile de mîncare, cîteva păsări ori, dacă au

ceva mai mult noroc, chiar un purcel, astfel că, sfîrșitul lui decembrie le oferă, din nou, prilejul să se simtă ca acasă, în sat...” Din asemenea instantanee își scrie Alexandru Poamă cartea lucrurilor.

Cartea inimii din Filigran este povestea lui Paul Alexandrescu, o victimă a istoriei mereu potrivnice; profesor de matematică și poet, protagonistul romanului-jurnal este “crucificat” (citatul biblic “și a fost între ai săi și ai săi nu l-au cunoscut” nu e deloc împlător) între un spațiu de identificare regăsit mereu în amintirea satului natal și realitatea grobiană a cancelariei unei școli din epocă. Paul Alexandrescu este un inadapabil; nu se poate nici măcar răzbuina pe torționarii săi (colegi și “tovarăși de la forul superior”), procedînd asemeni lor; greața de a scrie, și el, o anonimă spune destul despre inadecvarea insului integru la o epocă a tuturor dezertărilor morale. Personajul pendulează între alb și negru (poate, uneori, prea mult alb și prea mult negru), redefinindu-se de fiecare dată în spațiul (domeniul, îi spune el) de identificare: “Am ajuns, nu știu precis nici cînd, nici cum, pe ulițele satului. Fără soție, fără copii, fără obligația de a merge undeva anume și de a vizita pe cineva anume. Fără o țintă absolut precisă. Doar așa, singur, cu propriile mele amintiri. Și fiecare locșor din acest sat și din întreaga zonă îmi spune ceva; peste tot sunt amintiri care vorbesc, cheamă, redeșteaptă – pentru o clipă – sentimente, gînduri, zîmbete, dureri pe care le credeam uitate, dar care n-au murit, nu pot muri, ele trăiesc atît cît trăiește omul și o veșnicie pe deasupra...”: plină de emoție evocarea sentimentală a satului natal, ca o speranță, poate ultima. De altfel, evocarea și portretul (antologic, de exemplu, cel al lui Badea Barbu) reprezintă elementele de rezistență ale construcției narative din Filigran.

Cu Alexandru Poamă, proza generației '80 a pierdut un posibil protagonist.

IOAN HOLBAN

„LUCEAFARUL” eminescian o interpretare mitocritică

Marian CONSTANDACHE

S-a observat mai puțin în critica de specialitate că Eminescu și-a conceput personajul feminin ca pe un antierou. Lecțiile de desacralizare pe care pajul le insuflă eroinei încep prin negarea cerebralității, a meditației. I se cere fetei să fie veselă, să nu mai stea pe gânduri să păstreze legăturile cu viața și cotidianul obișnuit.

Pajul cunoaște funcția cathartică a râsului, care este un instrument primar al desacralizării, râsul fiind antimetafizic prin excelență, înțeleptii, cerebralii și eroii civilizatori nu râd, este binecunoscută respingerea de către patristică a râsului, acesta fiind considerat o acțiune prin care dumnezeirea este negată, suprimată, micșorată.

Nici mânia nu este recomandată de către lectorul acestor cursuri de vară care este subtilul paj, mânia este o acțiune psihică decompensatorie, în regimul diurn mânia nu-și găsește rostul, este un factor perturbator.

Oglinda cât și luciul lacului sunt două modalități autonome în sistemul metatextului eminescian. Avem de a face cu o producere de lectură, citim semne pe aceste suprafețe care sunt acum pagini. Tremurul eroului în oglindă dar și cercurile care le face în apa în care cade sunt toate semne ale scriiturii...putem citi în ele un enunț... dar totodată se produce și fenomenul de scriptibilitate, gesturile, mișcările pe care le întâlnim pe suprafața acestor operatori de sens sunt posibil a fi decodate...”textul modern, scriptibil acel textproducție a cărui generare continuă în actul lecturii, prezent perpetuu asupra căruia nu se poate așeza în nici un caz definitivul, este textul care se transformă în propriul său referent, care se povestește pe sine, invocându-și literalitatea sau chiar generarea”(Hăulică)...iată un astfel de text-generator „și apa unde-au fost căzut /în cercuri se

rotește/ și din adânc necunoscut /un mîndru tînăr crește”...știm de la romantici : clarul apei povestește ceva,. el recită, narează, este mereu în schimbare, aidoma cărții de nisip borgesiene...este un text care generează, și care se generează încontinuu, este un teatru cu actori proprii, el pune în scenă, orișice briză a vântului îi modifică textura, este capabil-cum spunea Barthes-să primească oaspeți, el putându-se auto-imita la nesfârșit...

„dar nu mai cade ca-n trecut/în mări din tot înaltul”

Hyperion nu mai vrea să citească semnele, scriitura dispare...nemaicitind semnele nici în oglindă, nici pe suprafața mării el nu mai participă și astfel se situează în „locus refrigerii”nemuritor și rece, părăsește textul ...o dispariție atât a lectorului cât și al scriptorului... „ea îl privea cu un suris/ el tremura-n oglindă”

A tremura, a vibra înseamnă a continua să acționezi, înseamnă a te opune mortificării, a persista să vibrezi înseamnă a ocupa din ce în ce mai multă se repetă, durată, este o expansiune, unduirea și murmurul fiindu-le complementare, freamătul, o altă imagine poetică romantică, fluturarea, această vibrație acest tremur este o temă muzicală, care se repetă, este un nerv care suspendă timpul și spațiul, care face substanța să nu mai fie încremenită în sine care dă un impuls electric trupului pentru a-l feri de îngheț, de nemișcare, trebuie să-l fi simțit și Baudelaire când a scris despre vaporizarea și centralizarea eului.

Totul este aici, nervul care palpită, inima care bate vaporizând trupul și centrîndu-l pe unica voință de a trăi, de a exista. Lupta neîncetată pentru a nu rămâne în încremenirea momentului. Vaporizarea tremurului al palpitudinii

înseamna disoluția, explozia eului liric care contaminează astfel totul.

Visul alături de opiu, de reverie duce la o expansiune imaginativă. "Eroul este acela care se află neconținut în centru" (Emerson)

Hyperion este aidoma unui pescar care se joacă cu prada sa. Citesc din Poulet „... de la concentrare la dispersie și de la dispersie la concentrare printr-un proces reînoit sufletul se epuizează, ca un pește pe care pescarul îl manevrează la capătul undiței sale. Acest pescar este Satana. Prada lui este sufletul iar pentru a o ademeni ajunge să o obosească ...” pe perna răului Satan Trismegist/el leagănă îndelung spiritul nostru vrăjit /iar prețiosul metal al voinței noastre /este în întregime vaporizat de acest savant alchimist” Tremurul din oglindă pe care-l induce Hyperion are menirea de a ține trează conștiința eroinei, a fetei de împărat.

Prin această mișcare el prinde într-o rețea deasă de abur spiritul fetei. În cercurile concentrice pe care le propagă țintuiește sufletul fetei îl coagulează, îl centralizează. „Și-n apa unde a fost căzut, în cercuri se rotește” vertijul, turbionul, spirala care ce semnifică? dacă nu centralizarea care urmează după vaporizare.

Aici este ideea. Din adâncul necunoscut din care crește mândru un tânăr. O splendidă transformare. Un tânăr. O conștiință. Nașterea din cercuri care se rotesc, această creștere este o imagine poetică des întâlnită în reveriile imaginației poetice.

„privea în zare cum pe mări,răsare și străluce”

îl vede azi,îl vede mâni,astfel dorința-i gata”

În ebraică cuvântul Ayin-ochi înseamnă și „cursă”...fata de împărat îi întinde o cursă,o capcană zeului. Ea este cea care așează capcane asemănătoare cu zeița sumeriana Aștar... ochiul având în textele vechi și conotația de străpungere...are și o lectură deci transcendentală...

Citim din Annick de Souzenelle „în registrul psihologic ochiul este legat de vinovăție”...fata de

împărat se simte vinovată, ea fiind urmărită pretutindeni de un al treilea ochi...

O încercare de a povesti poema...a fost odată ca niciodată o preafrumoasă fată de împărat. Deci nu una oarecare, ci o „persona” investită cu semnele puterii, cu semnele imperiale ale strălucirii. Ea este singură și este îndrăgostită de un astru. Avem de a face cu două entități una umană, cealaltă astrală. Una este blocată în pură determinare(Cătălina) cealaltă Luceafărul este apeironică, fără hotare, fără margini. Eul imperial suferă, dar este o suferință delicată, fără mari gesturi corosive asupra sistemului endocrin, dar este o suferință constantă, repetitivă și mai ales nocturnă, fecioara este eul denial, cel care refuză; există un transfer de energii între astru și fată mai întâi sub formă vizuală, mai apoi și calorică, atunci când raza rece o însoțește prin încăpere, habitatul imperial și mai apoi există un transfer de posesiune refulată, căci fata nu intră în vibrațiile ontologice cu celălalt, ea este omenescul, el este mineralul, opacul, nu se realizează conjuncția, transferul, nunta alchimică...

...pajul este un alexipharmakon-antidot-este principiul care produce maturizarea și perfecționarea fenomenelor... este atât salvator (mîntuitor) cât și servator (salvator) ...

...utilizînd un termen din esoterism pajul acționează asupra fetei într-un mod psihurgic, îi dirijează pulsunile psihice către un scop bine determinat...

Hyperion, într-o altă lectură și pe un alt palier al semnificației poetice poate fi asemuit licornei.”licorna e numit animalul necunoscut în ținuturile noastre ce simte o dorință arzătoare pentru fecioare, e greu de îmblânzit, fiindcă e plin de viclenie ”licorna este un simbol al lui Mercurius. Citim din Jung “fecioara reprezintă aspectul feminin, pasiv iar licorna forța sălbatică, neîmblânzită, masculină, penetrantă a spiritului mercurial”, ”scenariul mitului este călătoria ambivalentă, care comportă un dus, în general o coborâre (cobori în jos, luceafăr blînd) și un întors mai mult sau mai puțin triumfal” (Durand)

...simbolul mării...

...”primordială și supremă înghițitoare este marea” “un abysus feminizat și matern care pentru numeroase culturi este arhetipul coborârii și întoarcerii la fericire”. Hyperion trebuie mai întâi să treacă prin stadiul de renaștere, prin matricea mării, prin pântecul ei pentru a renaște... lângă râu renaște Moise, în Iordan renaște Hristos...”marea este aquasterul alchimistilor” ... am citat din Durand.. . prin prăbușirea în mare „el asculta tremurător/se aprindea mai tare/se arunca fulgerător/se cufunda în mare”... eroul celest suferă botezul în marea cristelniță ...trecut de proba aquatică, fiind domolit, temperat, poate să se adreseze muritoare...marea a spălat caracterul stelar, astfel de-consacrat poate intra în inducție magnetică...apa are atributele nopții ale golului, a căldurii, a feminității...marea mai este și doica, cea care leagănă...Lamartine scria undeva „apa ne poartă, ne leagănă, ne adoarme, apa ne-o restituie pe mama”... eroul se aruncă în apă pentru a dobândi și o altă identitate...

Hyperion a trebuit să se scufunde în mare pentru a-și domoli și suspenda acel „pyrochronos” era focului...Hyperion este el însuși un inductor al stării de reverie, de visare, el induce somnul pentru ca astfel să o lege mai bine pe fata de împărat de vraja sa...îi închide geana dulce... (geana este aici subtila poartă care face legătura între realitate și oniric, între social și fabulos, între realitate și oniric)...numai în vis ființa se deslipește de mundan pentru a putea zbura în sensibil, în noumenal, astfel Hyperion este

desemnat ca”operator pneumatic”și totodată ca „modelator oniric”...

“iară ochiul închis afară înlăuntru se deșteaptă”...citim aceste versuri în următoarea cheie: intruziunea eroului pe cale onirică pregătește apariția sa corporală ... puntea onirică este un element de persuasiune, de întărirea legăturilor între magician și fata de împărat... în vis se șterg toate determinările iar fata de împărat este smulsă din tectonica împotrivirii este un Anteu care-și pierde puterile, împotrivirea, astfel că putem să ne imaginăm că o relație de posedare există măcar în dimensiunea onirică... magicianul întreprinde o acțiune de mortificare „i-atinge mâinile pe piept” ca mai apoi prin inducerea somnului să-i provoace reverii... semne ale intruziunii magice ale operatorului se pot desluși între fantele dintre veghe și somn „iar ea vorbind cu el în somn lofînd din greu suspină”...citim aici toate semnele fiziologice ale oricărui discurs erotic : suspinul, fața întoarsă, ochii închiși sunt fenomene ale unei activități erotice subtile, ale unei posedări transparente, ale unei legături onirice.....intruziunea operatorului magic în însăși materia reveriei are drep scop de-materializarea dorinței, simplificarea corpului material, eterizarea sa făcând din trup un vehicol eteric,suav, manevrabil, ușor de indus și lesne transferabil, fără voință și fără împotrivire. Visul, iată capcana prin care am să prind conștiința iubitei pare să spună operatorul magic, Hyperion... în ALUPOTREI

LECȚIE

Ioan Baban

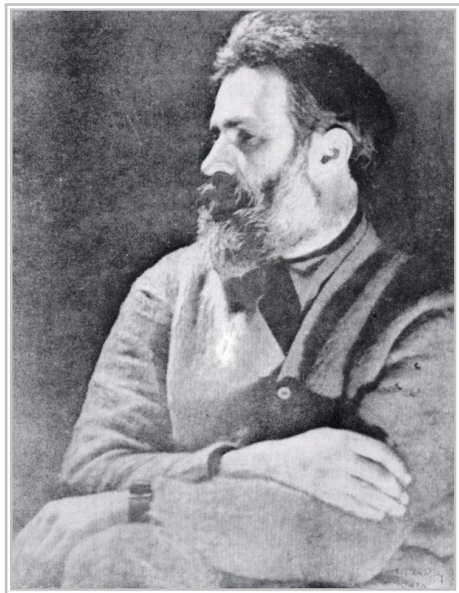
Nu vom mai pune astăzi întrebări;
nici de răspunsuri nu mai este vreme;
cuvintele colindă-n depărtări
în formule sau în teoreme...
chiar spațiul lor a devenit cadu;
de ce ne-am chinui pentru a ști ?
în fiecare om e un uituc

din miazănoapte până-n miazăzi...
și-apoi mai e în toate o poveste;
ce-i azi devreme, mâine e târziu,
adevărul pur nici nu mai este
ori postulat-acesta toți îl știu...

nu vom mai pune nici o întrebare
căci adevărul, cât mai e, ne doare...

16 MARTIE 2007 JUBILEU CONSTANTIN BRÂNCUȘI

16 martie 2007 înseamnă 50 de ani de când Constantin Brâncuși și-a luat zborul, ca o Pasăre Măiastră, spre cer, acolo de unde, probabil ne veghează. A vrut ca arta să fie o bucurie și o călăuză în momentele grele ale omenirii și de aceea ne e contemporan. Din cele 14 milioane de români aflați în afara granițelor, în viață sau dormind somnul de veci, el ne reprezintă cel mai bine.

A fost pionierul abstractizării, o figură centrală a artei moderne.

La începutul secolului al XX-lea, românii au deschis, prin Brâncuși, Tzara, Vineanu, Brauner, căi noi în literatură și artă. Lui Brâncuși îi datorăm, pătrunderea românității în universalitate printr-o formă artistică genială. “Coloana Infinită” nu este altceva decât stâlpul gorjean de acasă, “Sărutul” este simbolul Dragobetelui oltenesc și mehedintean, “Pasărea Măiastră” pare Măiastra din basmele noastre fantastice, iar Zborul său are semnificația cunoscută a trecerii de pe un tărâm pe celălalt.

Opera maestrului din Hobîța reprezintă o sinteză a stării de artă a lumii prin propria genialitate.

“Nici nu vă puteți, încă, da seama de ceea ce vă las eu!”

Constantin Brâncuși

Masa tăcerii, Constantin Brâncuși

Începutul lumii, Constantin Brâncuși

CONVORBIRI LITERARE

La începutul lunii Mărțișor s-au împlinit 140 de ani de la apariția întâiului număr al *Convorbirilor*.

Revista se găsește astăzi la aproape trei jumătăți de veac de la apariție, apariție aproape neîntreruptă, exceptând în fapt scurtele fortuități acuzate de cele două războaie mondiale.

Convorbiri literare a găzduit în paginile-i generoase și exigente pe majoritatea clasicilor literaturii românești și multe nume ilustre ale celei universale, a deschis perspective optime spiritelor cu adevărat creatoare sub prezidența gândirii critice maioreștiene întemeietoare, a servit drept argument vizibil și infailibil lui Nicolae Titulescu privind solidaritatea și vechimea unei culturi.

Revista este fondată de *Societatea Junimea*. Apare la Iași, bilunar (1 martie 1887-15 martie 1872) și lunar (1 aprilie 1872 – martie 1885), apoi la București, lunar (aprilie 1885-august 1916; ianuarie 1919-august 1944). Din 1970, re apare la Iași sub egida Uniunii Scriitorilor din R.S. România până în 1989, an după care continuă să apară la Iași lunar sau bilunar sub egida Uniunii Scriitorilor din România.

Majoritatea istoricilor literari și a comentatorilor avizați, au remarcat că revista a apărut într-un moment de imperioasă necesitate culturală și că a reușit să atragă cercuri largi ale publicului doritor de cultură. Ea și-a spus cu fermitate punctul de vedere în problemele culturii și literaturii naționale îndrumându-le spre orizonturile adevăratei originalități și modernități. Iată în întregime “precuvântarea” semnată de Iacob Negruzzi, dar concepută cel puțin în prima parte de Titu Maiorescu:

“În mijlocul agitațiunilor politice de care fură cuprinse toate spiritele în România, mișcarea literară, susținută înainte cu mult succes de foile literare atât de cunoscute și prețuite de toată societatea, a încetat cu totul. Când vorbesc pasiunile politice, arta și știința își

ascund producerile lor în liniște. Acum, însă, când în România liberă politica aluat o cale mai statornică și spiritele operează într-un viitor mai regulat, se observă natural reînceperea ocupațiunilor literare. În București s-a constituit o societate care, organizându-se, ar putea produce mult pentru cultura și instrucțiunea poporului. În Iași, unde, deși nu se mai află centrul politic, a rămas inteligență destul de răspândită, unde înalte și numeroase instituțiuni școlare întrețin o activitate științifică permanentă, s-a format încă de mai mult timp o societate literară “Junimea”, care din an în an ia proporții crescânde și totodată solide și din partea căreia publicăm tot în acest număr importantul apel către autorii români. Aceste elemente reclamă înființarea unei reviste care să aibă scopul de a reproduce și răspândi tot ce intră în centrul ocupațiunilor literare și științifice, de a da samă despre activitatea și producerile societăților literare, în special celei din Iași și de a servi ca punct de întâlnire și înfrățire pentru autorii naționali. Sub numele de “Convorbiri literare” va apare la două săptămâni o revistă în formatul stinsei “România literară”. Începutul este modest, dar redacțiunea sperează că va putea da în curând acestei foi proporțiuni mai însemnate prin binevoitorul concurs ce este în drept a se aștepta din partea tuturor autorilor români.”

Deci, iată un profil complex: literatură, științe, critică, iar spațiul de recoltă și răspândire toată aria rotundă a manifestărilor spirituale românești. Se reia astfel una din tradițiile definitorii ale Daciei literare și amintitei România literară.

Revista *Convorbiri literare*, apărută în martie 1867 din inițiativa lui Iacob Negruzzi, în paginile căreia s-au publicat în timpcele mai multe dintre operele marilor clasici: M. Eminescu, I. L. Caragiale, T. Maiorescu, I. Creangă, I. Slavici, devine curând după apariție cea mai importantă publicație a epocii.

Iacob Negruzzi a fost însărcinat de *Junimea* cu editarea revistei, de care s-a ocupat timp de 28 de ani.

Convorbirile apar la început bilunar, în 16 pagini, într-un tiraj de 300 de exemplare. Prin comparație cu programul coerent pe care îl formulase cu decenii în urmă *Dacia literară*, care debutase cu o rubrică fixă și o politică culturală bine definită de la primul număr, *Convorbirile* puteau trece drept o inițiativă modestă, amatoristă chiar. Revista nu este exclusiv literară: ea acordă un spațiu important studiilor științifice și general culturale, înscriindu-se în curentul epocii.

Printre primii autori de literatură publicată de revistă se numărau Iacob și Leon Negruzzi, M. Corne, Scarlat Capșa, Th. Șerbănescu, V. Pogor, Nicu Gane, cei ami mulți dintre ei catalogabili în a doua linie valorică. Primul succes remarcabil este cooptarea lui Alecsandri, care își publică începând cu nr. 20, *Cânticele comice*. Rar, revista găzduiește recenzii semnate de Maiorescu, Pogor, Carp sau N. Quintescu. Mai târziu, revista junimistă are șansa să publice cele mai remarcabile producții literare ale momentului: 1868- Alecsandri, încredințează colegilor săi *Pastelurile*, iar în 1872 - poemul istoric, *Dumbrava Roșie*. Din 1870, începe colaborarea cu Eminescu, cu *Venere și Madonă* (nr. 4), *Epigonii* (nr. 12), apoi în 1871 (nr. 1) *Mortua est*. Aceste trei poeme îi furnizau lui Maiorescu argumentele înscrierii poetului debutant în direcția semnalată în 1872.

Dintre prozatori *Convorbirile* au recrutat de timpuriu, pe ardeleanul Slavici, care își publică aici poveștile și basmele populare, apoi nuvelistica exemplară: *Popa Tanda*, *Scormon*, *Budulea Taichii* (1880). Revista publică nuvela lui Eminescu – *Sărmanul Dionis*, apoi *Făt-Frumos din tei*. Direcția nouă a prozei românești (anticipată de Maiorescu din 1872) este spectaculos ilustrată în paginile revistei care publică jurnalul lui Alecsandri – *Călătorie în Africa* și apoi poveștile, nuvelele și amintirile lui Creangă. Nu trebuie omise nici *Scrisorile către Vasile Alecsandri* ale prințului Ghica.

Dramaturgia este strălucit ilustrată de *Convorbiri*, prin publicarea integrală a pieselor caragialiene, începând cu *Noaptea furtunoasă* (1879), dar și a creațiilor teatrale târzii ale lui Alecsandri: *Sânziana și Pepelea* (1883), *Fântâna Blanduziei* (1884), *Odidiu* (1885). Nu lipsesc din paginile revistei traduceri din marea literatură a lumii (Homer, Ovidius, Lamartine, Shakespeare, Schiller, Goethe, Byron, Baudelaire și mulți alții) și nici literatura populară.

Bine reprezentate sunt și lucrările de orientare științifică, cele mai spectaculoase intervenții fiind disputele filologice priljuite de reforma ortografică. Maiorescu le inaugurase prin studiul său *Despre scrierea limbii române*. Revista mai găzduiește *Critica ortografiei d-lui Cipariu*, urmat apoi de o întreagă serie de studii maioreștiene. Dar mentorul Junimii nu a dus singur această bătălie extrem de importantă pentru dezvoltarea viitoare a limbii românești. A ținut să i se alăture filologul Vasile Burla, cu niște *Observări polemice asupra gramaticii limbii române de Tim Cipariu*, urmate de un protest *Contra ortografiei impuse școalelor române din Moldova de Ministerul Instrucțiunii Publice*. Dintre filologi, se mai remarcă studiile lui A. Lambrior: *Limba română veche și nouă*, *Observări asupra Ortografiei române*, *Cuvinte de referință la români și Îndreptariu*.

Cu o astfel de prezentare, secțiunea filologică a *Junimii*, a reușit să creeze cadrul cel mai propice apariției unei noi generații de cercetători, care vor asigura longevitate acestor preocupări în paginile *Convorbirilor*. Printre ei se vor afla Al. Philippide, Sextil Pușcariu, Ov. Densușianu. Totodată, în cadrul cenaclurilor sunt stimulate discuții pe teme istoriografice, preocupări care au creat premisele apariției în cercul junimist și implicit în paginile *Convorbirilor* a unei generații de istorici, între care Xenopol și apoi N. Iorga. La fel se întâmplă și cu stimularea discuțiilor pe teme filozofice care vor fi preterenul pentru lucrările lui Vasile Conta, și ele publicate în revistă: *Teoria fatalismului*, *Teoria undulației universale* și

Încercări de metafizică. Nu lipsesc însă nici preocupările pentru problemele locale. În 1871 Slavici încredința *Convorbirilor* ale sale *Studii asupra maghiarilor*, iar Eminescu publică în 1876, *Influența austriacă asupra românilor din Principate*.

Revista *Convorbiri literare*, în perioada cât a funcționat la Iași (1867-1885) a fost o tribună fără precedent a spiritului inovator ale epocii. Deși amenințată în repetate rânduri de influențele activității politice a membrilor Junimii, ea a reușit să rămână o publicație literară și științifică.

Numit profesor la Universitatea București în 1885, Iacob Negruzzi ia cu el și *Convorbirile literare*, mutare ce avea să consolideze și ami mult noua filială. Noul cerc intelectual va furniza *Convorbirilor* material științific din plin (istoriografie, filologie, filozofie, estetică, folcloristică, dar și economie politică sau studii juridice), dar din paginile revistei lipsește marea literatură care o consacrase. Cei ami mulți scriitori ai Junimii încetaseră să scrie: Eminescu era bolnav, și nu mai dăduse după 1883, nimic semnificativ; Creangă, din ce în ce mai slăbit de crizele epileptice nu poate răspunde cererilor insistente de texte noi ce veneau la redacție; Caragiale se abține de la scris după eșecul comediei *D'ale carnavalului* și va reveni abia spre sfârșitul deceniului. Despre o nouă generație de scriitori nu putea fi vorba. Pe cât de greu de stabilit data nașterii acestui fenomen cultural, pe atât de dificilă este și sarcina de a preciza când s-a încheiat. Maiorescu ține cu orice preț să facă școală și în acest scop atrage noi generații de intelectuali în sfera sa de influență, dorind să formeze o nouă *Junime*, însă Negruzzi ia decizia la 1 ianuarie 1895 să se retragă de la conducerea revistei, lăsând-o pe mâna tinerilor, care îi vor schimba radical orientarea. Aceasta este practic începutul sfârșitului căci fenomenul cultural junimist se încheiase.

Astfel se face că spre sfârșitul secolului XIX marii scriitori rămași în viață sau cei ridicați din noua generație devin ostili *Junimii* și

Convorbirilor și îi descoperim activând în alte publicații ale epocii de cu totul alte orientări (Caragiale, Slavici, Coșbuc, Delavrancea, Vlahuță).

Aderarea junimiștilor la politica conservatorilor, apariția unor noi reviste și direcții literare (la București – *Literatorul* și la Iași - *Contemporanul*) sunt factori care, în faza bucureșteană, contribuie la schimbarea orientării *Convorbirilor* spre etnos. Încep să apară articole de istorie, arheologie, etnografie, folclor și artă țărănească.

În primele două decedii ale secolului XX, ideologia *Convorbirilor* de orientează spre tradiționalism. Geograful S. Mehedinți încearcă în articolul *Către cititori* (nr. 1 1907), să dea publicației o nouă orientare, în acord cu cerințele timpului: “Păstrarea unității de cultură e, deci mai ales la noi, o necesitate de ordin superior (...). E vorba de a fi, de a persista ca individualitate etnică, spre a putea da, când va veni timpul, toată măsura puterii noastre ca popor de cultură”. După primul război mondial, sfera de preocupări a *Convorbirilor* se lărgeste de la antropogeografie, arheologie, artă, critică, estetică, filologie, folclor până la matematică, medicină, morală, muzeografie, numismatică, pedagogie, educație, învățământ. În domeniul filozofiei, istoriei artei colaborează: L. Blaga (*Intelectualismul în filozofie*), Mircea Florian (*Începuturile filozofice ale lui Titu Maiorescu*), Al. Tzigara-Samurcaș (*Raporturile dintre artă și literatura cu privire specială la români*), Paul Zarifopol (*Arta și publicul*).

Dacă Maiorescu a fost marele constructor al *Convorbirilor*, scrie E. Lovinescu, Iacob Negruzzi a fost regizorul: “Cât va exista o istorie a literaturii, el va figura ca animatorul, organizatorul glorioasei reviste, care a înmănunchiat în paginile sale numele lui Eminescu, Alecsandri, Maiorescu, Creangă, Xenopol, Caragiale”.

Din anul 1970, când revista re apare la Iași, sub îndrumarea lui D. Ignea, Corneliu Ștefanache, Corneliu Sturzu, Horia Zilieru, își propune să continue tradiția valoroasă a presei

literare ieșene și să promoveze o literatură care să exprime cât mai fidel realitățile contemporane. Publică versuri și proză originală și tradusă, articole de istorie și critică literară, interviuri precum și cronici speciale: *Convorbiri critice*, *Restituiri*, *Literatura și școala*. În cadrul rubricilor apar materiale variate, bine documentate, care fac din *Convorbiri* o revistă de ținută artistică, cu un profil bine conturat. Colaborează: G. Lesnea, Șt. Augustin Doinaș, M. Beniuc, V. Băran, Mircea Micu, Romulus Guga, Ion Istrati și semnează eseuri și studii critice C. Ciopraga, N. Manolescu, Virgil Cițitaru. Revista este preocupată de valorificarea literaturii române vechi, moderne și contemporane, aducând în atenția cititorilor pagini din cronicari, texte inedite din secolul XIX, XX. Apar și numere festive, închinare centenarelor nașterii sciitorilor T. Arghezi, M. Sadoveanu.

Din anul 1990, apare bilunar la Iași sub îndrumarea unui comitet provizoriu de coordonare alcătuit din: L. Antoanesei, Emil Brumaru, Al. Călinescu, Nichita Danilov, Horia Zilieru. În ediția specială, Al. Dobrescu scrie despre Disocierea și condamnarea. La 15 februarie se menționează *Serie nouă* și următorul colectiv de redacție: Radu Andriescu, Liviu Antoanesei, Emil Brumaru, Sânziana Caraman, Nicolae Dabija, Nichita Danilov, Ion Hadârcă, Constantin Pricop, Horia Zilieru. Al. Dobrescu semnează editorialul *Pentru adevăr*, M. Ursachi discută cu Liviu Antoanesei despre *Comunismul – cea mai vastă crimă din*

istoria omenirii, Emil Brumaru în dialog cu Al. Zub, sub titlul *Asistăm la destrămarea sistemului în toate țările unde comunismul a fost impus cu forța*. Colaborează cu versuri Augustin Doinaș, Cornelia Leonte, Daniel Corbu, cu eseuri Al. Zub, C. Pricop, G. Pruteanu, H. Zilieru, Doru Scărlătescu. Cronica este semnată de C. Pricop.

Iată ce scria Șerban Cioculescu în *Revista fundațiilor regale* (nr. 8, 1937) sub titlul *Despre junimea și Titu Maiorescu*: “Longevitatea convorbirilor literare, care și-au serbat, la 1 Martie 7 decenii de apariție, este un semn de respectabilă statornicie. Din Faptul că mai multe generații intelectuale au avut simțul continuității, indiferent de împrejurările care le-au determinat, ne putem alege cu o lecție de robust optimism. Ceea ce face în definitiv prețul unei culturi, este transmiterea unei directive, care își verifică vitalitatea cu fiecare rând de oameni

S-au petrecut așa 70 de ani de directivă maioreșciană, fără ca ea să-și accentueze declinul. Puținele, prea puținele sale studii de critică, prin care a dat directive într-o vreme care le solicita, rămân tot atâtea îndreptare într-o epocă, ce refuză directivele ce I se oferă. Aceasta este cea din urmă și mai de seamă victorie a spiritului maioreșcian. Și este o biruință a însuși spiritului, că a găsit, în Titu Maiorescu, una din cele mai înalte încorporări ale sale, spre folosul neprețuit al culturii românești”.

Mihaela Ochianu

Bibliografie:

Revista fundațiilor regale (nr. 8/1937)

Convorbiri literare – Almanah 87

Dicționarul presei literare românești 1970-1990/I. Hagiu

Dicționarul presei românești/Georgeta Răduică, Nicolin Răduică

Viața românească (nr. 3/1967)

Otilia Tunaru este absolventă de biblioteconomie la Universitatea din București, moștenind pasiunea pentru cultură și respectul pentru carte de la mama sa, doamna Georgeta Pilă, fostă bibliotecară la Biblioteca Județeană Vaslui.

Lucrează un timp la Biblioteca Națională din București, apoi în 2002 se stabilește în Canada, unde are un contract la Biblioteca anglofonă *Fraser Hickson*, la un centru de cercetare în istorie, apoi la Biblioteca Națională din Quebec. Colaborează la ziarul comunității românești "*Actualitatea Canadiană*", unde-și face ucenicia în jurnalism, apoi devine redactor-șef.

În prezent face parte din colectivul de redacție al revistei de cultură "*Terra Nova*", care promovează evenimentele culturale montrealize, fiind în același timp o rampă de lansare pentru tinerii scriitori și jurnaliști din diaspora românească.

Anul III / Nr. 02 / FEBRUARIE 2006

Orice comunitate trebuie să aibă un teatru. Să-l ceară!

Otilia Tunaru

Regizorul Alexander Hausvater s-a născut în România, de unde a emigrat la 6 ani în Israel și apoi în Canada. A studiat la universitățile din Tel Aviv, Londra și Dublin. A fost directorul mai multor teatre și festivaluri din Canada, desfășurând în paralel o bogată activitate ca autor de adaptări, dramatizări și scenarii de film, ca regizor și producător de spectacole radiofonice, ca profesor de teatru la universități din Canada, USA, Moscova și ca autor a numeroase piese și scenarii dramatice proprii. Este deținătorul a numeroase premii internaționale. După 1989, s-a întors în România, unde a montat spectacole în mai multe orașe, fiind la ora actuală unul dintre cei mai interesați și mai provocatori regizori din țară. Cu spectacolul *Au pus cătușe florilor* montat la Teatrul Odeon din București a fost considerat un provocator al societății pudice, folosind nudul scenic. Goliciunea care eliberează de orice inhibiție este inevitabilă și deloc gratuită, aceasta surprinzând existența fragilă, lipsită de apărare.

ACTUALITATEA CANADIANĂ: De cât timp vă aflați în Montréal?

ALEXANDER HAUSVATER : Locuiesc și lucrez în Montréal de aproximativ 30 de ani. Acum m-am reîntors pentru cinci săptămâni ca să fac un film și să reiau legătura cu teatrele din Montréal pentru coproducții. De asemenea, 2006 este anul francofoniei și vreau să invit în România companii francofone pentru a participa la un festival internațional.

A.C.: Credeți că ați putea monta în Canada piese scrise de autori români?

A.H.: În anii '80, când eram șeful Departamentului de teatru al postului CBC din Montréal, am încercat să arăt piese ca *Steaua fără nume* și nu a existat nici un interes. Autorii români clasici s-au adresat unui public restrâns și nu unui public universal. Dar sunt noi autori ca Saviana Stănescu de la New York, care are succes în teatrele mici.

A.C.: În cartea *Măștile* lui Hausvater scrisă de Cristina Modreanu este prezentată viziunea

dvs. neconvențională despre teatru. Ce ne puteți spune despre aceasta?

A.H.: În orice zonă a artei, artistul bun trebuie să fie un neconvențional. Astăzi nu mai este nimic șocant în lume. Așadar, scena trebuie să facă un pas înainte. Trebuie să fie surprinzătoare, să incite și să excite toate organele umane : creierul, inima, organul sexual. Teatrul este un mod de comunicare unic, este o întâlnire de viață în care spectatorul modern nu mai este un spectator pasiv. În România este un public absolut extraordinar, care trăiește un spectacol. M-am întors în țara în care m-am născut fără să știu bine limba, nu am studiat-o. Există o carte intitulată *Dicționarul româno-Hausvater*, actorii râdeau de mine că inventez o altă limba și poate asta era important pe undeva în țara lui Ionesco... Acum câțiva ani, la CBC din Toronto am fost întrebat care e limba mea natală. Am spus: limba mea natală este... accentul.

A.C.: Aveți contact cu diaspora română din Canada?

A.H.: Din păcate e o diaspora care nu e cunoscută pentru n-a dat destul pe plan cultural. Există seriale de spectacole despre Bulgaria, despre Chile și alte țări... dar nu am văzut un grup de români care vor într-adevăr să vorbească despre țara lor. Poate românii sunt prea negativi față de țara lor. Ori pentru a crea trebuie să gândești pozitiv, să-ți iubești sursele, să vezi lumina în istorie și în semenul tău.

A.C.: Printre cititorii noștri se află artiști de origine română. Dacă toți acești oameni de cultură ar fi interesați să vă contacteze pentru o colaborare, sunteți deschis?

A.H.: Desigur, în mod absolut! Dar nu-i stiu. Adresa mea de e-mail este: alexander.hausvater@yahoo.ca Cred că orice comunitate trebuie să aibă un teatru al său. Să-l ceară! Aici vin din România niște spectacole de mână a zecea, oamenii merg undeva într-un liceu și au o seară de nostalgie... Câteodată sunt niște actori mari care fac asta pentru bani, înțeleg că trebuie și ei să trăiască. Dar e o comunitate care are un anumit nivel intelectual și cred că are nevoie de altceva. Cultura, teatrul în special, reprezintă o reflectare a comunității. Dar dacă nu există nimic conturat, înseamnă că această comunitate nu merită nimic. Mă uit la italienii din Toronto; au teatre, au cinema, aduc spectacole. Și noi am putea avea turnee de companii importante cu spectacole de calitate, să ne reprezinte! Nu doar bancuri și câteva cântece... Dar trebuie să fie o cerință, o necesitate; fără asta nu se va întâmpla nimic. În plus, trebuie înțeles: cultura este un punct de întâlnire între oamenii de artă, oamenii de afaceri și cei din mass-media. Aceste forțe să se unească pentru a menține o limbă și o cultură nu cum era, ci așa cum este și cum va fi! Nu așa, prin prisma nostalgiei... Nostalgia este o masturbatie emotivă intimă. "Vreau să-l văd pe X de pe vremea când eram tânăr și-mi amintește de cutare". Asta este ceva personal, nu are nici un impact la nivel de artă și nici un fel de legătură cu cultura unei țări! Am fost 7 ani director al Festivalului internațional de teatru din orașul Québec și mi-era imposibil să aduc o companie de teatru românească. Aveam spectacole poloneze și participa întreaga comunitate; la fel grecii, spaniolii...

Românilor, ori nu le pasă, ori se ceartă unul cu altul, ori poate eu nu-i știam... Cultura românească, cea pe care oamenii de aici nu o cunosc, e mult mai importantă decât cea pe care și-o amintesc. Teatrul este singura modalitate de a aduce toate artele împreună: muzica, pictura, coregrafia, efecte cinematografice, scrisul și altele. Ce pot să spun este că mi-ar place să întâlnesc oamenii de afaceri și cei de artă împreună, să simt energia acestei comunități.

A.C.: Credeți că acest apel ar putea fi începutul unui proiect?

A.H.: Nu cred că dacă citim un articol ne trezim. Asta se întâmplă dacă există o energie, căutând anumiți oameni. E un fel de teorie a lui Godot care nu vine... sau poate nici nu există. Există numai lucruri pragmatice și reale. Cine sunt membrii comunității, cine ar fi interesat, când și cum? Nici măcar nu se știe că anul acesta România este locul de întâlnire al întregii francfonii din lume. Cu această ocazie organizez un festival, invit oameni de cultură în România... Este o oportunitate enormă, trăim într-o țară francfonă, dar nimeni nu știe de anul francfoniei din România! În lumea culturală de astăzi nu se așteaptă, un grup de oameni trebuie să inițieze ceva. Singurul lucru pe care l-am auzit despre comunitatea românească este despre o statuie și ce s-a petrecut acolo. Prietenii mei canadieni nu au înțeles ce s-a întâmplat, s-a țipat contra președintelui, românii vor-nu vor acea statuie... Asta nu e o formă care ține de creație și de cultura unei țări. Creația înseamnă oameni care gândesc la fel, care au încredere și chiar dacă gândesc altfel, amână gândurile contradictorii pentru ca să creeze. Creația înseamnă a construi ceva mai rafinat și mai profund decât tine însuși! Cred numai în acțiune, cred în oameni care visează acțiunea. Visul este prima etapă a realizării. Faptul că ai fost vizitat imaginativ de acest vis nu este o întâmplare. Este responsabilitatea ta umană să lași tot, să riști tot și să-l realizezi. Altfel, în loteria vieții, ai câștigat dreptul de a trăi pentru... nimic.

A.C.: Cum ați putea să-i convingeți pe cei tineri să meargă la teatru?

A.H.: Nu poți să convingi un tânăr să meargă la teatru, trebuie să-l forțezi ca să ajungă într-o sală de teatru. O dată. După aceea, dacă

experiența a fost importantă, el va reveni. Tot ce vreau să spun unui tânăr este: dacă nu știi de unde provii, dacă nu-ți știi rădăcinile, nu te vei cunoaște pe tine. Este obligația ta umană să afli despre sângele cultural care îți trece prin vine. Teatrul este un laborator de investigații despre tine însuși și mai ales despre acel potențial pe care nu l-ai utilizat. Cu cât înțelegi mai mult despre complexitatea și varietatea acestei țări, contradicțiile ei, nihilismul și pozitivismul, cu atât te vei recepta pe tine în acest ocean de întrebări. Și teatrul îți dă această posibilitate să cercetezi, să afli, să devii.

A.C.: Ce părere aveți despre raportul bărbat-femeie în familia română?

A.H.: În Canada eram considerat un macho, iar în România am ajuns un feminist. Este oribil ce se întâmplă, este de neacceptat, dar a început o mișcare extraordinară de eliberare a femeii române. Va fi greu, dar va continua. Eliberarea începe prin evitarea cuiva care nu e de rangul tău. Acea femeie care rămâne într-o căsătorie cu formula arhaică și ridicolă "rămân cu el pentru copii", nu va fi respectată deloc lângă un om care nu vrea să se realizeze.

Trebuie o informatizare, există femei care nu știu acest lucru. Dar România este într-o schimbare totală, există femei care conduc corporații. Soția mea are 31 de ani și acum două luni a fost aleasă directoarea Teatrului Național din Timișoara. Românele nu mai acceptă să fie legate de bărbați mediocri, care nu le susțin în dezvoltarea lor spre un potențial maxim. Femeia mi s-a părut întotdeauna superioară bărbatului pentru că este mai profundă și ce face o femeie în 24 de ore nu reușește un bărbat să facă. Acesta este adevărul și numai un bărbat prost ar spune altfel. Dar acuz mai mult o femeie care plânge și se consideră victimă. Dacă suferi, înseamnă că nu te gândești cum să ieși din această situație; dacă stai și nu-ți cauți drumul tău, nimic nu se va întâmpla, iar bătrânețea va cădea peste tine și peste o viață pierdută. În final, vreau să subliniez că lucrez în toată lumea și văd că în multe țări foste comuniste - Cehoslovacia, Ungaria, Rusia, mai ales Polonia - există niște forțe extraordinare care provin din legătura între diasporă și creația locală.

